

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal

ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X

CUID, June 2017, 21 (1): 9-44

İslâm Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin Reddi
Denial of The Paternity by DNA Fingerprint Test in Islamic Family Law

İbrahim Yılmaz

Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
İslam Hukuku Anabilim Dalı
Associate Professor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Theology,
Department of Islamic Law
Nevşehir/Turkey
ibrh.yilmaz@hotmail.com
ORCID ID orcid.org/0000-0001-8912-7769

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 27 Ocak/January 2017

Kabul Tarihi / Accepted: 12 Mart/March 2017

Yayın Tarihi / Published: 15 Haziran/June 2017

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Cilt / Volume: 21

Sayı – Issue: 1

Sayfa / Pages: 9-44

DOI: <https://doi.org/10.18505/cuid.288266>

Atıf/Cite as: Yılmaz, İbrahim. “İslâm Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin Reddi - Denial of The Paternity by DNA Fingerprint Test in Islamic Family Law”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal* 21, no. 1 (June 2017): 9-44. doi: 10.18505/cuid.288266.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.gov.tr/cuid>

Copyright © Published by Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas, 58140 Turkey. All rights reserved. For Permissions: ilahiyat.dergi@cumhuriyet.edu.tr

İslâm Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin Reddi

Öz: Klasik İslâm hukuku doktrinde koca, evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini iki şekilde reddetme (redd-i neseb davası açma) hakkına sahiptir. Birincisi, kocanın karısını zina ile suçlayarak mahkemede redd-i neseb davası açmasıdır. Bu şekilde açılan davada, karı-koca mahkemede usulünce yeminleşir (*liân/mülâane*) ve mahkeme sonucunda çocuğun nesebi kocadan düşer. İkincisi ise evlilik sürecinde çocuğun kocadan olmasını aklen ve ilmen/tıbben imkânsız kılan bazı özel durumların bulunmasıdır. Böyle bir durumda koca, *liân/mülâane* uygulamasına gerek olmaksızın redd-i neseb davası açma hakkına sahiptir. Günümüzde ise bilim ve teknolojinin gelişmesine paralele olarak nesebin sübut ve nefyi/reddi ile ilgili hukuk davalarında DNA parmak izi testi de bir ispat vasıtası olarak kullanılmaktadır. Çağdaş İslâm hukuku araştırmacıları da DNA parmak izi testi ile nesebin sübûtu ve reddi konusu üzerinde durmuşlardır. Bu çalışmada sadece, “İslâm Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin (Soybağının) Reddi” konusu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Aile Hukuku, Neseb/Soybağı, Nesebin Reddi, Liân/Mülâane, DNA Parmak İzi Testi.

Denial of The Paternity by DNA Fingerprint Test in Islamic Family Law

Abstract: There are two ways to deny the lineage of a child who was born in marriage contract in classical Islamic legal doctrine. The first is to sue in court by husband accusing his wife by adultery. In this case, both the wife and husband swear properly (*li‘ân / mulā‘ana*) in the court opened and as a result of the court, the child’s lineage falls from husband. The second is that there are certain special circumstances that are inevitable for the child to be born in marriage from husband in terms of reason and science/ medical point. In such a case, the husband has the right to sue the denial of lineage without the need for a *li‘ân/mulā‘ana* application. Nowadays (recently), with the development of science and technology DNA fingerprinting is used as a means of proof in proving the lineage and denying the lineage. Contemporary Islamic law researchers have stood on the issue of the determination or denial of lineage with DNA

fingerprint test. This study will focus only on “Denial of Lineage/Paternity by DNA Fingerprint Test in Islamic (Family) Law”.

Keywords: Islamic Family Law, Lineage/Paternity, Li‘ān/Mulā‘ana, DNA Fingerprint Test, Denial of Lineage.

SUMMARY

In Islamic Law has given great importance to determine a lineage truthfully, and the right for husband to refuse the lineage of a child, who was born in marriage contract as long as the child was from somebody else.

There are two ways to deny the lineage of a child who was born in marriage contract in classical Islamic legal doctrine. The first way is the method known/called as li‘ān/mulā‘ana. As a legal term the li‘ān/mulā‘ana is both the wife’s and husband’s swearing in the court opened for denial of lineage (li‘ān) after the husband’s blaming his wife for adultery (qazif).

The second way which makes the child's paternity impossible to husband are conditions such as knowing with certainty that the woman got pregnant from someone else before marriage contract or her giving birth after marriage contract before six months completed; realizing that the husband could not have (was not able to have) a child because of his biological and/or physiological defects (disabilities) and/or the sexual intercourse between the husband and wife is not possible. In such circumstances, the right to refuse the lineage of this child who was born in marriage contract has been legitimated to the husband without li‘ān.

Nowadays (recently), with the development of science and technology, DNA fingerprinting is used as a proof in denial or approval of the lineage cases.

DNA fingerprint is defined as the genetic code transmitting from parents to children through inheritance, that signifies each individual’s particular biological identity and that is possible to be known within the framework of specific scientific guidelines.

There are differences as well as similarities in the physiological structure/creation (phenotype) of each person. In the same way, each person's biological and genetic structure/characteristics (genotype) are similar to each

other but there are some differences between them. As a matter of fact, it has been scientifically proven that people who look physiologically very similar are different from other people in terms of biological/genetic (genotype) characteristics such as "fingerprints, phonemes, scent marks and DNA fingerprints".

On the other hand, the determination or denial of lineage is closely related to many legal issues as inheritance, custody, marriage (marriage prohibition), *hidane* (right of protection and training), right of alimony, *āqila*, witness, etc.

That is why, in Islamic law, in the case of a precise information, evidence or a strong possibility about the child born in a true marriage is adulterated or belongs to the pre-wedding/before the wedding, the husband has been given the right to refuse the child's lineage/surname by resorting to the *li'ān* or without resorting to the *li'ān*.

As understood from the verses (al-Nur 24/6-9) concerning the subject, the practice of *li'ān* has been made legitimate for the husband who cannot prove an adulterous crime to his wife with four witnesses. Hence, if the husband accuses his wife of adultery and proves it with four witnesses or the wife confesses adultery, there is no need for *li'ān* application and a penalty for adultery (*hadd*) is imposed on a woman because the wife's adultery is certain with the witnesses and the application of *li'ān* is not needed.

In that case, just as it is in the evidence of adultery, also on the issue of lineage's denial, the husband should have the right to refuse the child's lineage when he claims that he did not impregnate his wife or that the child born in their marriage does not belong to him and he proves it by DNA fingerprint test without the need for *li'ān* application. Accordingly, if the DNA fingerprint test reveals that the child is from the husband, a slander (*qazif*) penalty is applied to the husband because he blamed his wife for adultery (*qazif*) and could not prove it. However, if the DNA fingerprint test reveals that the child is from someone else but the child's lineage cannot be annexed to husband, adultery is not applied to the woman because of the possibility that the pregnancy may be by way of rape (enforcement to sexual intercourse) or as a result of suspected sexual intercourse.

On the other hand, the application of li‘ān related with the denial of lineage is an exceptional rule. The main issue is to prove with four witnesses that the child is the result of adultery. Therefore, religiously, the li‘ān is not an application that must be done with worship consciousness and that makes one a sinner when abandoned. According to this, to accept the DNA fingerprint test as evidence is not to cancel the li‘ān application, on the contrary, it is to abandon it because it does not need the li‘ān application. Therefore, the application of the li‘ān will continue to be in effect where there is no opportunity to apply DNA fingerprint testing.

As a result, on “Denial of The Lineage/Paternity by DNA Fingerprint Test in Islamic Family Law” it is possible to say:

- 1) The Qur'an and the Sunnah, the main sources of Islam, encourage and require wisdom and practice in accordance with it. Therefore, there should not be any objection to the use of DNA fingerprint testing, which is a scientific proof, in the case of lineage denial as well as lineage approval.
- 2) As a matter of fact, the general rule expressed by Shafî jurist el-Maverdî (d. 450/1058) about matter of lineage’s denial “If the scientific facts indicate that the child is not from the husband, the child's lineage is rejected without the need for the li‘ān application” (Māverdî, āl-Hâvi al-kabîr, 9: 159), shows that the means of modern/scientific proof such as DNA fingerprint testing will be accepted in the matter of lineage’s denial in Islamic law.
- 3) Therefore, in accordance with the provision of the verse: “Call them (your adopted children) with the name of their fathers. This is more righteous and just in the sight of Allah” (al-Ahzab 33/5), in order to ensure the identification of lineage truthfully, the husband must have the right to refuse the lineage of a child who is proven, by a DNA fingerprint test, not to belong to him without the need for a li‘ān application.

GİRİŞ: KONUNUN GÜNCELLİĞİ

İslâm hukukunda, doğum olayı kesin karine kabul edildiği için -evlilik içerisinde veya evlilik dışında olsun- doğumun gerçekleşmesi ile çocuğun ana cihetinden nesebi¹ sabit olmaktadır.² Nitekim doğumu gerçekleştiren kadının çocuğun nesebini reddetme hakkı olmadığı gibi aksini iddia etmek de mümkün değildir.³ Koca/baba için ise çocuğun nesebinin sübûtu bu kadar kolay ve net değildir. Bu yüzden nesebin sübûtu hukukta daha çok baba/koca açısından önem arz etmektedir.⁴ Nitekim modern hukukta da çocuğun babasının koca olduğuna dair “doğum olayı” gibi kesin ve somut bir karine/delil olmadığı için hukuken aksi iddia ve ispat edilebilen “adi karine” olarak kabul edilmiştir.⁵

Nesebin nefyi/reddi, çocuk ile baba/koca arasındaki hukukî ilişkiler açısından önemli bazı sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim nesebin reddi/nefyi sonucunda; çocuğun nesep, miras, nafaka hakkı baba/kocadan düşmekte, ancak şahitlik, zekât, kısas, evlenme manisi, çocukla ilgili başkasının nesep iddiasında bulunması (ilhak davası) açısından çocuk ile baba/koca arasında nesep bağı var kabul edilmektedir.⁶ Bu yüzden çocuk ile baba/koca arasında nesebin sübut

¹ İslâm hukukunda nesebin sübûtu ve nesep ile ilgili hükümler hakkında bk. *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*, “Neseb”, Vizâratü'l-evkâf ve's-şuûni'l-islâmiyye el-Kuveyt, c. 40 (Kuveyt, 2001), 231-256; İbrahim Kafi Dönmez, “Nesep”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 32 (Ankara: TDV Yay., 2006), 573-576.

² Alâaddin Ebû Bekr el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi fi tertîbi's-şerâi'*, thk. Ali Muhammed Muavvad (Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmîye, 2003), 8: 466, 492; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuku İslâmiyye ve İstilahâtı Fikhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Basım ve Yay., 1985), 2: 398-399; Vehbe ez-Zühaylî, *el-Fikhü'l-islâmî ve edilletüh* (Dimeşk: Dâru'l-fikr, 1989), 7: 675; Yasin bin Nâsır bin Muhammed el-Hatîb, *Sübûtu'n-neseb dirâse mukârane* (Cidde: Dâru'l-beyâni'l-Arabî, 1987), 22.

³ Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi*, 8: 466, 492; Zühaylî, *el-Fikhü'l-islâmî*, 7: 675; Bilmen, *Hukuku İslamiyye*, 2: 398-399.

⁴ Dönmez, “Nesep”, 573.

⁵ Turgut Akıntürk, *Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku* (İstanbul: Beta Yay., 2004), 320, 327; Hüseyin Hatemi ve Rona Serozan, *Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), 286-289.

⁶ Bk. İbnü'l-hümâm, *Fethu'l-Kadîr* (Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmîye, 2003), 4: 266; İbn Abidin, *Reddü'l-muhtâr*, thk. Adil Ahmed Abdülmevcud-Al Muhammed Muavvîd (Riyad: Dâru Alemi'l-kütüb, 2003), 5: 164; *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*, “Liân”, Vizâratü'l-evkâf ve's-şuûni'l-islâmiyye el-Kuveyt, c. 35 (Kuveyt: 1995), 264-265; Muhammed Ebû Zehra, *el-Ahvâlü's-sahsiyye* (Kâhire: Dâru'l-fikri'i-Arabî, 1957), 346; Abdülkerim Zeydan, *el-Mufassal fi ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-müslim fi şerati'l-islâmiyye* (Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1993), 8: 404-405; Zühaylî, *el-Fikhü'l-*

veya nefy şeklinde gerçeğe uygun bir şekilde tespit ve tescili hukukî açıdan önem arz etmektedir.

Klasik İslâm hukuku doktrininde koca, evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini iki şekilde reddetme (redd-i neseb davası açma) hakkına sahiptir. Birincisi, kocanın karısını zina ile suçlayarak mahkemede redd-i neseb davası açmasıdır. Bu şekilde açılan davada, karı-koca mahkemede usulünce yeminleşir (liân/mülâne⁷) ve mahkeme sonucunda çocuğun nesebi kocadan düşer. İkincisi ise evlilik sürecinde çocuğun kocadan olmasını aklen ve ilmen/tıbben imkânsız kılan bazı özel durumların bulunmasıdır. Böyle bir durumda koca, liân/mülâne uygulamasına gerek olmaksızın redd-i neseb davası açma hakkına sahiptir.⁸

Bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak yeni ispat vasıtaları gündeme gelmiştir.⁹ Bu ispat vasıtalarından biri de insanlar arasında genetik benzerliği (genotip) esas alan DNA parmak izi'dir. DNA parmak izi, insanın yapı taşlarını oluşturan hücrelerdeki Deoksiribo-Nükleik-Asit'in, her insanın hücre yapısındaki farklı diziliş esasına dayanmaktadır.¹⁰ Dolayısıyla, normal fizyolojik özelliğe dayalı fenotip parmak izinde olduğu gibi, her insanın genetik özelliğine dayalı genotip DNA parmak izi de farklı olup tek yumurta ikizleri hariç iki insa-

islâmî, 7: 582; Ali Muhammed Yusuf Muhammedî, *Ahkâmü'n-neseb fi's-şerâti'l-islâmiyye: turuku isbâtili ve nefyihî*, (Katar: Dâru Katrâ bin Fücâe, 1994), 455-456.

⁷ Liân uygulaması ve hukukî sonuçları için bk. *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*, "Liân", 246-267; M. Akif Aydın, "Liân", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 27 (Ankara: TDV, 2003), 172-173. Ayrıca bk. Muhammed Ebû Zehra, *el-Ukûbe* (Kahire: Dâru'l-fikri'l-Arabî, ty.), 113-122.

⁸ İslâm hukukunda evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebinin reddi ile ilgili yapılan bir çalışma için bk. İbrahim Yılmaz, "İslâm Aile Hukukunda Nesebin (Soybağının) Reddi", *Marife* 14, sy. 1 (Bahar/Nisan 2014): 31-51.

⁹ Konuyla ilgili İslâm hukukunda yapılan bir araştırma için bk. Eymen Muhammed Ömer el-Amr, *el-Müsteceddât fi vesâilil-isbât fi'l-ibâdât ve'l-muâmelât ve'l-hukûk ve'l-hudûd ve'l-cinâyât* (Beirut: Dâru İbn Hazm/ed-Dâru'l-Osmâniyye, 2010).

¹⁰ William S. Klug v.dğr., *Genetik Kavramlar*, çev. Editörü: Cihan Öner v.dğr. (Ankara: Palme Yayıncılık, 2011), 567; Neil A. Campbell ve Jane B. Reece, *Biyoloji*, çev. Editörleri: Ertunç Gündüz-Ali Demirsoy-İsmail Türkan (Ankara: Palme Yayıncılık, 2010), 21, 387; Amr, *el-Müsteceddât fi vesâilil-isbât*, 443.

nın DNA parmak izinin aynı olması mümkün değildir.¹¹ Buna göre, “DNA parmak izi, anne-babadan kalıtım (genetik) yoluyla çocuğa aktarılan, her ferdin özel olarak biyolojik kimliğine delalet eden ve belirli bilimsel kurallar çerçevesinde bilinmesi mümkün olan genetik izi/özelliği/şifreyi”¹² ifade etmektedir.

Günümüzde DNA parmak izi testi tüm dünyada nesep ve cinayetle ilgili hukuk davalarında muteber ve güvenilir bir ispat vasıtası olarak kabul edilmektedir.¹³ Çağdaş İslâm hukuku araştırmacıları da bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testi'nin İslâm hukukundaki yeri üzerinde durmuşlardır.¹⁴ Biz bu çalışmamızda sadece “İslâm Aile Hukukunda DNA Parmak İzi Testi İle Nesebin (Soybağının) Reddi” konusunu üzerinde duracağız.

1. GÜNÜMÜZ İSLÂM HUKUKÇULARININ DNA PARMAK İZİ TESTİ İLE NESEBİN REDDİ KONUSUNA YAKLAŞIMLARI

Bilimsel ve çağdaş bir ispat vasıtası olan DNA parmak izi testine, klasik İslâm hukuku doktrininde yer verilmemesi gayet doğaldır. Klasik İslâm hukuku doktrininde, genetik benzerliği esas alan DNA parmak izi testi ile ilişkilendirilebilecek tek ispat vasıtası “kiyâfe”¹⁵ delildir.¹⁶

¹¹ Nasr Ferîd Vâsîl, “el-Basmatü'l-virâsiyye ve mecâlâtü'l-istifâdeti minhâ”, Mecelletü Mecmai'l-Fıkhi'l-İslâmî: Râbitatü'l- Âlemi'l- İslâmî 15, sy. 17 (1425/2004): 60; Amr, *el-Müsteceddât fi vesâilil-İsbât*, 443.

¹² İbrahim Yılmaz, “İslâm (Aile) Hukukunda DNA Parmak İzi Testi ile Nesebin Sübûtu”, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy. 22 (Ekim 2013): 63, 111. Ayrıca bk. Ali Muhyiddin el-Karadâğî ve Ali Yusuf Muhammedî, “el-Basmatü'l-virâsiyye min manzûri'l-fıkhi'l-İslâmî”, *Fıkhi'l-kadâyâ et-tıbbiyye el-muâsıra* içerisinde (Beyrut: Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, 2005): 339-340; *Karârâtü'l-mecmai'l-fıkhi'l-İslâmî bi Mekketi'l-Mükerrrema*, ed-Deverât mine'l-ula ila's-sâbiate aşera, el-Karârât: nime'l-ula ila's-sani ba'de'l-mie (1988-2004) “Karârâtü'd-devrati's-sâdisete aşera, el-Karârü's-sâbi: Bi şa'ni el-Basmatü'l-virâsiyye ve mecâlül-İstifâdetü minhâ” (5-10 Ocak/Yenayır, 2002): 343; Sadüddin Mes'ad Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye ve alâikuhe's-ser'iyye: dirâse fıkhiyye mukârane* (Kuveyt: Câmîati'l-Kuveyt, 2000), 35.

¹³ Bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testinin kullanım alanları ile ilgili bk. Rifat Erten v.dğr., “Gen (DNA) Testinin İspat Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 45, sy. 1-4 (1996): 573-588.

¹⁴ Bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testinin İslâm hukukundaki yeri ve DNA parmak izi testi ile nesebin sübûtu konusunda yapılan bir çalışma için bk. Yılmaz, “İslâm (Aile) Hukukunda DNA Parmak İzi Testi ile Nesebin Sübûtu”, 63-112.

¹⁵ “İz/soy” bilimi anlamına gelen “kiyâfe”, “fizyolojik benzerlikten (fenotip) hareketle iki kişi arasında nesep/soybağının varlığına hükmedilmesi” demektir. Bu ilimle uğraşan kişilere de

Bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak son dönem İslâm hukukçuları, nesebin sübut/ispat ve nefy/reddinde olduğu gibi, cinayet ve zina suçlarının ispatında da DNA parmak izi testinin bir ispat vasıtası olarak kullanılmasının İslâm hukuku açısından hükmü üzerinde durmuşlardır. Nitekim bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testinin İslâm hukukundaki yeri ve kullanım alanları ile ilgili 1998 yılında Kuveyt'te düzenlenen sempozyumun sonuç bildirgesinde şu genel değerlendirmeye yer verilmiştir:

DNA parmak izi, her ferдин özel olarak kimliğine delalet eden ayrıntılı bir genetik yapıdır. DNA parmak izi, özellikle adli tıp alanında, biyolojik babanın tespitinde ve kimliklendirmede neredeyse hatasız bir sonuç vermektedir. Şer'î had cezaları ile ilgili davaların dışında fukahanın çoğunluğu tarafından kat'î karine olarak kabul edilmektedir. DNA parmak izi testi büyük oranda, fukahanın çoğunluğunun kabul ettiği kıyâfe delili konumunda olan modern bir ispat vasıtasıdır. Nesebi meçhul olan kişilerin neseblerinin tespiti ile ilgili anlaşmazlıkların çözümünde, genel olarak DNA parmak izi testi ile amel etmede şer'î açıdan bir sakınca yoktur. Ancak DNA parmak izi testinin (hukuk davalarında) bir ispat vasıtası olarak kabul edilmesi, toplumsal maslahat doğrultusunda kanunları çıkarma/düzenleme yetkisini elinde bulunduran kamu otoritesinin takdirine kalmıştır.¹⁷

"kâif/iz-soy bilimci" denilmektedir. Bk. Mehmet Tayşi, "Kıyâfe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 15 (Ankara: TDV, 1997), 508.

"Fizyolojik benzerlikten (fenotip) hareketle iki kişi arasında nesep/soybağının varlığına hükmedilmesi" anlamında bir ispat vasıtası olan "kiyâfe (iz bilimi)" hakkında İslâm hukukçularının görüşleri hakkında bk. İbn Kudâme, *el-Muğnî*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki-Abdülfeṭṭah Muhammed el-Hulüv (Riyad: Dâru'l-âlemi'l-kütüb, 1998), 8: 371-373; İbn Hazm, *el-Muhallâ* (Kahire: İdâretü't-tibâati'l-müniriyye, 1352h.) 10: 149-150; İbn Kayyim el-Cevziyye, *et-Turuku'l-hükmiyye fi's-siyâseti's-şer'iyye*, thk: Nâyif b. Ahmed el-Hamed (Mekke: Dâru'l-âlemi'l-fevâid, 1428h.). 1/2: 573-575; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-meâd*, thk. Şuayb el-Arnâvut ve Abdülkadir el-Arnâvut (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1994), 5: 418-421; Zühaylî, *el-Fikhü'l-islâmî ve edilletüh*, 7: 680-681; Hatîb, *Sübûtu'n-neseb*, 249-250; Muhammed Mustafa Zühaylî, *Vesâilü'l-ısbât fi's-şer'ati'l-islâmiyye fi'l-muâmelâti'l-medeniyye ve'l-ahvâli's-sahsiyye* (Dımeşk/Beyrut: 1982), 1/2: 542 vd.; Tayşi, "Kıyâfe", 508.

¹⁶ Bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testi ile "kiyâfe" delili arasındaki ilişki hakkında bk. Yılmaz, "İslâm (Aile) Hukukunda DNA Parmak İzi Testi ile Nesebin Sübûtu", 80-81, 97-99.

¹⁷ Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 81-82.

Bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testinin hükmü ile ilgili 2002 yılında Mekke’de toplanan İslâm Fıkıh Akademisinin sonuç bildirdesinde de, 1998’de Kuveyt’te düzenlenen sempozyumda alınan kararlar tekrar edilmiştir.¹⁸ Bugün İslâm ülkeleri, bir ispat vasıtası olarak DNA parmak izi testi ile amel etmeyi husn-ü kabul ile karşılamış ve DNA parmak izi testinin meşruiyeti ile ilgili ittifak/genel bir kabul hâsıl olmuştur.¹⁹ Nitekim günümüzde birçok İslâm ülkesi aile hukuku kanunlarında DNA parmak izi ile nesebin sübûtuna yer verilmiş ve konuyla ilgili hukuki düzenlemeler yapılmıştır.²⁰

Yukarıdaki kararlar dikkate alındığında DNA parmak izi testinin nesebin sübûtunda olduğu gibi reddinde de bir ispat vasıtası olarak kullanılmasında İslâm ispat hukuku açısından bir sakıncanın olmadığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak prensip olarak nesebin sübûtunda DNA parmak izi testinin bir ispat vasıtası olabileceği konusunda olumlu yaklaşan son dönem İslâm hukuku araştırmacıları, nesebin reddi konusuna biraz daha ihtiyatla yaklaşmışlar ve bu konuda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.²¹ Bu konuda tartışmanın merkezini, evlilik içerisinde normal süresinde doğan çocuğunun nesebinin reddedilmesinde, DNA parmak izi testinin, “liân/mülâne” uygulaması yerine ikame edilip edilemeyeceği meselesi oluşturmaktadır.

Aşağıda konuyla ilgili son dönem İslâm hukuku araştırmacılarının görüşlerine yer verilecektir.

1.1. DNA Parmak İzi Testinin Liân Uygulaması Yerine İkame Edilemeyeceği Görüşü

Bu görüş sahiplerine göre, İslâm hukukunda evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini reddetmenin tek meşru yolu, liân uygulamasıdır. Dolayısıyla DNA parmak izi testi liân uygulaması yerine ikame edilemez. Nesebin reddinin

¹⁸ *Kararâtü'l-mecmei'l-fikhi'l-islâmi*, 343-344.

¹⁹ Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 98.

²⁰ Bk. Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 7-8; Halife Ali Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye ve eserühâ ale'l-ahkâmi'l-fikhiyye: dirâse fikhiyye mukârane* (Ürdün: Dâru'n-Nefâsi, 2006), 83-154.

²¹ Konuyla ilgili görüşler için bk. Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 442-460; Abdürreşid Muhammed Emin b. Kâsım, “el-Basmatü'l-virâsiyye ve huciyetühâ”, *Mecelletü'l-adl* 6, sy. 23 (Receb 1425): 66-78.

gerçekleşmesi için mutlaka mahkemede karı koca arasında liânın uygulanması gerekir.²²

Bu görüş sahiplerine göre nesebin, liân uygulaması ile mahkemede toplumun huzurunda reddedilmesinin karı-koca, aile ve toplum açısından birçok hikmet ve caydırıcılığı vardır. Bundan dolayıdır ki şüphe uyandıracak basit sebepler yüzünden liân uygulaması yerine DNA parmak izi testi ile evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini reddetme kapısının açılması, aile kurumunun saygınlığı ve nesebin muhafazası ile ilgili büyük sıkıntılara sebep olabilir. Böyle bir durumda insanlar, aile kurumunun saygınlığını sağlamak ve eşlerine sadakat göstermek yerine, şüphe uyandıracak her vesile ile DNA parmak izi testine başvurabilirler. Bu nedenle DNA parmak izi testi ile nesebin reddi kapısını açmak doğru bir yaklaşım değildir.²³

Bununla birlikte koca, çocuğun kendisinden olmadığı konusunda ciddi endişe sahibiyse ve elinde kuvvetli bilgi ve belgeler varsa konuyla ilgili şüphesinin giderilmesi ve kalbinin tatmin olması için redd-i neseb davası açmadan veya liân uygulaması yapılmadan önce, DNA parmak izi testine başvurulabilir. Hatta bu konuda liân uygulamasına geçmeden önce hâkim kocayı DNA parmak izi testi yapmaya yönlendirebilir.²⁴ DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kocadan olduğu anlaşılırsa liân uygulamasından vazgeçilir ve böylece liân ile ilgili davaların sayısı da azalmış olur.²⁵ Buna göre DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kocadan olduğunun anlaşılması halinde, kocanın liân davası açma konusunda ısrar etmesi caiz olmaz.²⁶

Ali Muhyiddin el-Karâdâğî,²⁷ Muhammed Süleyman el-Aşkar,²⁸ Fuâd Ahmed Abdülmun'im,²⁹ Ömer b. Muhammed es-Sebil,³⁰ Vehbe Mustafa ez-

²² Karadâğî ve Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 351.

²³ Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 356-357; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 451.

²⁴ Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 355.

²⁵ Ömer b. Muhammed es-Sebil, "el-Basmatü'l-virâsiyye ve medâ meşruiyeti istihdâmihâ fi'n-nesebi ve'l-cinâye", *Mecelletü Mecmai'l-Fıkhî'l-İslâmî* 13, sy. 15 (1423/2002): 58 -59; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 443-444.

²⁶ Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 356.

²⁷ Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 355.

²⁸ Muhammed Süleyman el-Aşkar, "İsbâtü'n-neseb bi'l-basmatî'l-virâsiyye", *Ebhâsün ictihâdiyye-tün fi'l-fıkhî't-tıbbî* (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2001), 269; Sebil, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 58.

20 | I. Yılmaz / Denial of The Paternity by DNA Test in Islamic Family Law

Zühaylî,³¹ Nâsır Abdullah el-Meymen,³² Halife Ali el-Ka'bi³³ gibi çağdaş İslâm hukuku araştırmacıları bu görüşü tercih etmektedirler.³⁴ Mekke'de 2002 tarihinde toplanan İslâm Fıkh Akademisi de DNA parmak izi testinin liân uygulamasının yerine ikame edilemeyeceğini ve DNA parmak izi testi ile nesebin nefyedilemeyeceğini/reddedilemeyeceğini karara bağlamıştır.³⁵

Bu görüş sahiplerinin delil ve gerekçeleri şöyledir;

- 1) Kur'an'da "Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir mü'min erkek ve hiçbir mü'min kadın için kendi işleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır."³⁶ buyurulmaktadır.

Ayette, müminin Allah ve Rasûlünün emir ve yasaklarına imtisal etmesi ve onlar bir şey hakkında hüküm verince onu kabul etmeleri istenmektedir. Dolayısıyla, zan bildiren tıbbî bir görüşe istinad ederek Allahın hükmünü terketmek caiz değildir.³⁷

- 2) Hz. Peygamber (as), "Çocuk, kadınla evli olan kocaya (sahib-i firâşa) aittir. Zina eden için ise mahrumiyet vardır"³⁸ buyurmuşlardır.

²⁹ Fuâd Ahmed Abdülmün'im, "el-Basmatül'l-virâsiyye ve devruhâ fi isbâti'l-cinâiyyi beyne's-şerîati ve'l-kânûn", Mü'temeru'l-hendeseti'i-virâsiyyeti beyne's-şerîati ve'l-kânûn, Câmîatü'l-İmâra 4, (5-7 Mayıs 2002): 1421.

³⁰ Sebîl, "el-Basmatül'l-virâsiyye", 56,58.

³¹ Vehbe Mustafa ez-Zühaylî, "el-Basmatü'l-virâsiyye ve mecâlâtü'l-istifâdeü minhâ", *E'mâl ve bühûsü'd-devrati's-sâdisete aşera li'l-mecma'i'l-fikhi'l-islâmî fi Mekketi'l-Mükerrame* 3 (2003): 25-26, 33.

³² Nasır Abdullah el-Meymen, "el-Basmatü'l-virâsiyye ve hukmü istihdâmihâ fi mecâli't-tıbbi's-şer'iyyi ve'n-neseb", *Mü'temeru'l-hendeseti'i-virâsiyyeti beyne's-şerîati ve'l-kânûn*, Câmîatü'l-İmâra 2 (5-7 Mayıs 2002): 617-619.

³³ Ka'bi, *el-Basmatül'l-virâsiyye*, 450-460.

³⁴ Hasan Hathut, Abdüssettâr Ebu Gudde ve Ahmed el-Kürdî gibi son dönem İslâm hukuku araştırmacıları da bu görüştedirler. Bk. Ka'bi, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 446, 449.

³⁵ *Kararâtü'l-mecma'i'l-fikhi'l-islâmî* (karar:7/mad.3), 344; Ayrıca bk. Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 368; Abdülmün'im, "el-Basmatül'l-virâsiyye", 1421-1422.

³⁶ el-Ahzab 33/36.

³⁷ Ka'bi, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 447; Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 57- 58.

³⁸ Buhârî, "Buyû", 3, 100; "Husumat", 6; "Vesâyâ", 4; "Meğâzî", 53; "Ferâiz", 18, 28; "Hudûd", 23; "Ahkâm", 29; Müslim, "Rada", 10; Ebû Dâvûd, "Talâk", 33-34; Nesâî, "Talâk", 48; İbn Mâce, "Nikâh", 59; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 37, 129, 200, 226, 237, 246. (الولد للفراش وللعاهر الحجر)

Hadis'ten anlaşıldığına göre nesebin sübûtunda asıl olan firaş yani evliliktir. Bundan dolayıdır ki firâş ile (evlilik içerisinde) sabit olan bir nesebin, firâştan daha kuvvetli olan liân uygulaması ile reddedilmesi gerekir. Buna göre koca, karısını zina ile suçlar ve bunun da gerçek olduğu anlaşılırsa, koca çocuğun nesebini ancak liân ile reddedebilir. Dolayısıyla koca liân yoluna gitmeye gerek görmüyorsa, DNA parmak izi testi yaptırmasının bir anlamı da yoktur.³⁹

- 3) Hz. Peygamber'in (as) "kıyâfe" yoluyla fizyolojik benzerliğe itibar etmesi⁴⁰ daha kuvvetli bir delilin olmamasından dolayıdır. Bu nedenle daha kuvvetli bir delilin bulunması halinde benzerliğe itibar edilmez. Firaş delili (evliliğin bulunması) ise benzerlikten daha kuvvetli bir delildir. Nitekim Hz. Peygamber (as), Sa'd b. Ebi Vakkas ile Abd b. Zem'a arasında geçen nesep davasında mücerred fizyolojik benzerlikten dolayı çocuğun nesebini Sa'd b. Ebi Vakkas'a (ra) ilhak etmemiş, aksine daha kuvvetli olan firâş delilini esas alarak çocuğun nesebinin kocaya ilhakına karar vermiştir.⁴¹ Ancak ihtiyatla davranarak Sevde bintü Zem'a (ra)'ın, kardeşi olarak tescil edilen erkek çocuğa karşı tesettürüne dikkat etmesi konusunda benzerliği esas almıştır.⁴²
- 4) Hilal b. Ümeyye'nin (ra) karısını zina ile suçlaması ile ilgili olayda⁴³ Hz. Peygamber (as) liânı uygulamış ve daha sonra ortaya çıkan fizyolojik benzerliğe itibar etmemiştir.⁴⁴
- 5) İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre zina suçunun ispatında DNA parmak izi testi bir ispat vasıtası olarak kullanılmamakta,⁴⁵ zina suçunun ispatı ve kadına zina had cezasının uygulanabilmesi için beyyine (dört şahit) istenmektedir. Bundan dolayıdır ki zina suçunun sübûtunda ve haddin uygu-

³⁹ Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 448; Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 57.

⁴⁰ Kâifin, Zeyd b. Harise ve Üsâme b. Zeyd arasında fizyolojik benzerliği esas alarak aralarında nesep bağının olmasına hükmetmesi ve Hz. Peygamber'in (as) bunu sevinçle karşılaması ile ilgili rivayet için bk. Buhârî, "Menâkıb", 23; "Ferâiz", 31; Müslim, "Rada", 11; Ebû Dâvûd, "Talâk", 31; Tirmizî, "el-Velâ ve'l-Hibe", 5; Nesâî, "Talâk", 51.

⁴¹ Konuyla ilgili rivayetin tahriri az önce geçti. (Bk. Dipnot: 37)

⁴² Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 448; Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", s. 56; Zühaylî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 26.

⁴³ Bu olay ile ilgili rivayet için bk. Buhârî, "Tefsîr/Sûretü'n-Nûr (24), Bâbu ve yüdreu anhe'lazâb", 3; Müslim, "Liân", 11 (nr. 1496).

⁴⁴ Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 350-352.

⁴⁵ *Kararâtü'l-mecme'l-fikhi'l-islâmî*, 344.

lanmasında bir ispat vasıtası olarak kullanılmayan DNA parmak izi testinin liân uygulamasına takdim edilmesi ve onun yerine ikame edilmesi caiz değildir.⁴⁶

- 6) Liân, Kur'ân, sünnet ve icma ile sabit şer'î bir uygulamadır. Dolayısıyla nesebin reddi konusunda DNA parmak izi testi ile amel etmek, liân uygulamasını ilğâ ve iptal ederek konuyla ilgili ayetleri⁴⁷ neshetmek anlamına gelir. Kur'ân ayetlerinin neshi ise ancak şer'î bir nass ile mümkündür. Günümüzde böyle şer'î bir nassın bulunması ise muhaldir. Bundan dolayıdır ki kadın, kocasının kendisine yönelttiği zina suçlamasını kabul etse bile firâş delilinin varlığından dolayı çocuk kocaya ilhak edilir ve liân uygulamasına başvurmadıkça koca evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini reddedemez.⁴⁸
- 7) İslâm, en zayıf delil ile bile olsa nesebin sübûtunu teşvik etmiş, ancak nesebin reddi konusunda çok sıkı davranmıştır. Bu yüzden evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebini reddetmek için firâş delilinden daha kuvvetli bir delile ihtiyaç vardır.⁴⁹
- 8) Meşruyeti Kitap, sünnet ve icma ile sabit olan bir hüküm olduğu için, liân uygulamasının taabbudî⁵⁰ bir tarafı vardır. Bundan dolayıdır ki, her ne kadar uzmanlar tarafından DNA parmak izi testinin meşru bir ispat vasıtası olduğu söylene de nesebin reddi konusunda liân uygulamasının ilğâ edilmesi ve yerine başka bir delilin/yöntemin ikame edilmesi caiz olamaz.⁵¹
- 9) Kur'ân'da karısına zina isnadında bulunup da bunu ispat etmek için başka şahidi bulunmayan kocanın, liân uygulamasına başvurması emredilmiştir. Dolayısıyla koca, kendisinden başka şahidi yoksa liân uygulamasına başvurmalıdır. Bu konuda liân uygulamasının terkedilip DNA testine başvuru

⁴⁶ Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 438; Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 70.

⁴⁷ en-Nur 24/6-9.

⁴⁸ Meymen, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 618.

⁴⁹ Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 56.

⁵⁰ İslâm hukukunda gerekçesi (illeti/hikmeti) tam olarak akıl ile kavranılamayan, bir diğer ifade ile ta'lîl edilemeyen hükümlere *taabbudî* hükümler denilmektedir. Taabbudî hükümler ile ilgili geniş bilgi için bk. Abdullah Kahraman, "İslam Hukuk Düşüncesinde Taabbudî Hükümler ve Taabbudîyâtın Sahası Üzerine", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003): 25-57.

⁵¹ Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 56-57; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 450-451, 453.

rulması Kur'ân ayetlerine ilave yapmak olur. Hz. Peygamber (as) ise “Kim bizim bu işimizde (dinimizde) ondan olmayan bir şey ihdâs ederse o reddedilir”⁵² buyurmaktadır. Buna göre Kur'ân'ın emretmiş olduğu liân uygulamasını terkederek DNA parmak izi testine başvurmak Kur'ân'a ilavedir. Dolayısıyla reddedilir.⁵³

- 10) Liân uygulamasına başvurmanın, nesebin reddi dışında başka sonuçları da vardır. Dolayısıyla DNA parmak izi testi her yönü ile liân uygulamasının yerine geçemez.⁵⁴
- 11) Yüce Allah, liân uygulamasını meşru kılarak, kadının ırz ve namusu ile ilgili sırları gizlemek istemiştir. Çünkü liân uygulamasında karı ve kocadan kimin yalan veya doğru söylediği belli değildir. DNA parmak izi testine başvurulduğu zaman ise Şâri'in liân olayı ile gizlemek istediği maksad ihlal edilmiş olmaktadır. Bundan dolayıdır ki DNA parmak izi testi ile nesebin reddi caiz değildir.⁵⁵
- 12) Şâri', kocaya redd-i nesep hakkı vermekle birlikte aile sırlarının ifşasını da istememektedir. Şayet DNA parmak izi testi ile redd-i nesep hakkı verilirse bu aile sırlarının mahkemede ifşa olması anlamına gelmektedir. Bundan dolayıdır ki koca karısının zina yaptığı ve çocuğun nesebinin kendisinden olmadığı konusunda ısrar ediyorsa liân uygulamasına başvurarak redd-i nesep hakkını kullanmalıdır.⁵⁶
- 13) DNA parmak izi testinin, liân uygulaması yerine ikame edilmesi çağdaş bir konudur ve bu konuda şer'î bir dayanak yoktur. Konu tartışmalı olduğu için “Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzel-

⁵² Buhârî, “Sulh”, 5; Müslim, “Akdiye”, 8.

⁵³ Kâsım, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 68.

⁵⁴ Meymen, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 618; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 435. Ka'bi'ye göre liân ile DNA parmak izi testi arasındaki farkların ayrıntısı için bk. Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 436-439.

⁵⁵ Mâzin İsmail Heniyye ve Ahmed Ziyâb Şüveydah, “Nefyü'n-neseb fi'l-fikhi'l-islâmî ve devru'l-hakâiki'l-ilmiyyeti'l-muâsirati fihî”, *Mecelletü'l-câmiati'l-islâmiyye* 13, sy. 2 (2008): 16-17.

⁵⁶ Heniyye-Şüveydah, “Nefyü'n-neseb”, 17.

dir”⁵⁷ ayetine başvurulması gerekir. Bu ayete başvurulduğunda liân ile amel edilmesi gerektiği anlaşılır.⁵⁸

1.2. DNA Parmak İzi Testinin Liân Uygulaması Yerine İkame Edilebileceği Görüşü

Bu görüş sahiplerine göre, nesebin sübûtunda ve nefyinde %99,9 oranında kesinlik bildirdiği için, DNA parmak izi testi liân uygulaması yerine ikame edilir ve mahkeme DNA parmak izi testi sonucuna göre, nesebin reddine hükmeder. Ayrıca liân uygulamasına gerek yoktur.⁵⁹ Buna göre koca, karısının hamile olduğunu ortaya çıkarır ve bu çocuğun kendisinden olmadığından emin olursa doğumu bekler ve doğumdan sonra DNA parmak izi testine başvurur. Şayet DNA parmak izi testi sonucuda çocuğun kendisinden olmadığı anlaşılırsa liân uygulamasına gerek olmaksızın hâkim çocuğun nesebinin kocadan düştüğüne hükmeder.⁶⁰

Muhammed Muhtar es-Selâmî,⁶¹ Yusuf el-Karadâvî,⁶² Sadüddin Hilâlî,⁶³ bir görüşünde Ali muhyiddin el-Karadâğî,⁶⁴ İbrahim Ahmed Osman,⁶⁵ Bender b. Fahd es-Süveylim⁶⁶ gibi çağdaş İslâm hukuku araştırmacıları bu görüşü tercih etmektedirler. DNA Parmak izi testinin, nesebin sübûtunda olduğu gibi, nefyin-

⁵⁷ en-Nisa 4/59.

⁵⁸ Ka’bî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 450.

⁵⁹ Ka’bî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 442.

⁶⁰ Hilâlî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 351-352.

⁶¹ Muhammed Muhtar es-Selâmî, “et-Tahlilü’l-biyolojiyyü li’l-cinâti’l-beşeriyeti ve hucciyyetüha fi’l-isbât” *Mü’temerü’l-hendeseti’i-virâsiyyeti beyne’s-şerîati ve’l-kânûn*, Câmîatü’l-İmâra 2 (5-7 Mayıs 2002): 456. Ayrıca bk. Hilâlî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 80-81.

⁶² Abdürreşîd Muhammed b. Kâsım, 9 Eylül 2002’de Mekke’de düzenlenen İslâm Fıkıh Akademisi’nde DNA parmak izi ile ilgili müzakerelerde Yusuf el-Karadâvî’nin DNA parmak izi testi sonucuna göre liân uygulamasına gerek olmadan nesebin reddinin gerçekleştirilebileceğini söylediğini nakletmektedir. Bk. Kâsım, “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 67.

⁶³ Hilâlî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 351-352.

⁶⁴ Karadâğî-Muhammedî, “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 355.

⁶⁵ İbrahim Ahmed Osman, “Devru’l-basmatî’l-virâsiyye fî kadâya isbâti’n-neseb ve’l-cerâimi’l-cinâiyye”, *el-Mu’temerü’l-Arabîyyü’l-evvel li ulûmi’l-edilleti’l-cinâiyyi ve’t-tıbbi’ş-şer’iyyi*, Câmîatü Nâyifi’l-Arabîyye li’l-ulûmi’l-emniyye (Riyâd: 2007): 23.

⁶⁶ Bender b. Fahd es-Süveylim, “el-Basmatü’l-virâsiyye ve eseruhâ fi’n-neseb”, *Mecelletü’l-adl* 37 (Muharrem 1429): 151.

de de bir ispat vasıtası olduğunu savunan bu görüşün önde gelen isimlerinden Sadüddin Hilâlî, konuyla ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

DNA parmak izi testi ile hamileliğin veya çocuğun kocadan olmadığı kesin olarak anlaşılırsa liân uygulamasına gerek yoktur. Ancak bu durumda, zorlanma veya şüpheli cinsel birleşme sonucu hamile kalması ihtimaline karşı, kadının liân isteme hakkı saklı kalır. Buna göre, DNA parmak izi testi kocanın lehine veya aleyhine bir delildir. Şöyle ki, şayet DNA parmak izi testi kocanın iddia ettiği gibi çıkarsa liâna gerek kalmaz ve DNA sonucuna göre nesebin reddi gerçekleşir. Ancak DNA testinin sonucu kocanın aleyhine çıkarsa, kendisine kazif cezası uygulanır. Ancak “kazif haddi kadının hakkıdır isterse uygulanmasını istemez” diyen görüşe göre⁶⁷ kocaya kazif haddi uygulanmayabilir. Ya da kocaya nefy-i nesepten dolayı değil, karısını zina ile suçladığı için kazif cezası uygulanır.⁶⁸

Ali Muhyiddin el-Karadâğî ise konuyla ilgili (ikinci görüşünde) şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Kadının zina ettiği ikrar veya şahadet yoluyla sabit olur ve hamile olduğu da anlaşılırsa, nesebin sübûtunu gerektiren firaş delilinin varlığından dolayı zinanın mücerred sübûtu ile bu gebeliğin kocadan olmadığına hükmedilmez. Çünkü bu durumda gebeliğin zinadan önce veya sonra kocasından olma ihtimali de vardır. Bundan dolayıdır ki, zinanın sübûtu ile nesebin nefyi arasında bir illiyet/zorunluluk bağı yoktur. Böyle bir durumda kocanın yapması gereken iki şey vardır: Birincisi, susmak ve firaş delilinden dolayı çocuğun nesebini kabul etmek. İkincisi ise, kendisinden olduğu şüpheli olduğu için çocuğun nesebini reddetmek. Bu ikinci durumda kadının zina yaptığı ikrar veya şahitler ile ispat edildiği için kocaya kazif cezası uygulanmaz ve liân uygulamasına da gerek kalmaz. Konuyla ilgili ayetlerin liânı gerekli kılması, kadının zina ettiğinin dört şahit ile ispat edilememesi veya ikrarın olmamasından dolayıdır. Kadının zina ettiği ispat edildiğine göre, liân uygulamasına da gerek yoktur. Dolayısıyla şahitlik veya ikrar gibi çocuğun kocadan olmadığını ispat eden DNA parmak izi testi gibi kat’î bir delilinin bulunması halinde liâna gerek yoktur. Çünkü zinanın

⁶⁷ Bu görüş için bk. İbnü'l-hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, 4: 251; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 138.

⁶⁸ Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 351-352.

sübûtu ile firaş delilinin varlığı sarsılmış ve DNA parmak izi testi gibi böylesine kuvvetli bir delilin karşısında direnme gücü kalmamıştır.⁶⁹

Bu görüş sahiplerinin delil ve gerekçeleri şöyledir;

- 1) Kur'an'da "Eşlerine zina isnat edip de kendilerinden başka şahitleri olmayanlara gelince, onların her birinin şahitliği; ..." ⁷⁰ buyurulmaktadır.

Ayette nesebin reddi için kocanın liân uygulamasına başvurmasının emredilmiş olmasının sebebi, kocanın karısının zina ettiğini ve çocuğun kendisinden olmadığını ispat etmesinin başka türlü mümkün olmamasından dolayıdır. Ancak, ilim ve teknolojinin gelişmesi ile koca, karısını suçlamada yalnız kalmamış ve ilmi gerçekler ile tespit edilen DNA parmak izi testi ona şahitlik etmiştir. DNA parmak izi testi, sonuçları itibarıyla, bugün yüzde yüze varan (%99,9) bir kesinlik bildirmektedir. Dolayısıyla kocayı, hanımına kazifte (zina suçlamasında) bulunma suçunun cezasından kurtarmaktadır. Bundan dolayıdır ki DNA parmak izi testi ile çocuğun kocaya ait olmadığı anlaşılırsa, liân uygulamasına gerek kalmadan çocuğun nesebi reddedilmiş olur.⁷¹

- 2) Liân uygulamasını emreden ayetlerde, kocadan azabın (cezanın) düşürüleceği zikredilmiş, nesebin nefyedileceğinden bahsedilmemiştir. Dolayısıyla liân uygulaması ile nesebin reddi arasında bir illiyet/zorunluluk yoktur. Liân uygulaması ile koca kazif cezasından kurtulur ancak DNA parmak izi testi ile nesebin kocadan olduğu anlaşılırsa, liân uygulanmış olsa bile çocuğun nesebi kocaya nisbet edilir.⁷²
- 3) Kur'an'da; "Kadının ailesinden bir şahit de şöyle şahitlik etti: "Eğer onun gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir, o (Yûsuf) yalancılardandır." "Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir. O (Yûsuf) ise, doğru söyleyenlerdendir." Kadının kocası, Yûsuf'un gömleğinin

⁶⁹ Ali Muhyiddin el-Karadâğî, "el-Basmatü'l-virâsiyye min manzûri'l-fikhi'l-islâmî", *Mecelletü Mecmai'l-Fikhi'l-İslâmî* 14, sy. 16 (1424/2003): 58. Karadâğî'ye göre tecavüze uğrama veya şüpheli cinsel ilişki sonucu hamile kalan kadın için de aynı hüküm geçerlidir. Bu gibi durumlarda DNA parmak izi testi sonucuna göre koca çocuğun nesebini reddetme hakkına sahiptir. Bk. Karadâğî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 59.

⁷⁰ en-Nur 24 /6.

⁷¹ Selâmî, "et-Tahlîlü'l-biyolojîyyü", 456; Süveylim, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 152; Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 355-356.

⁷² Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 71.

arkadan yırtıldığını görünce, dedi ki: “Şüphesiz bu, siz kadınların tuzağıdır. Şüphesiz sizin tuzağınız çok büyüktür”⁷³ buyrulmaktadır. Bu olayda Hz. Yusuf’un (as) gömleğinin arkadan yırtılması lehine bir şahit olarak kabul edilmiştir. DNA parmak izi testi de kocanın lehine şahitlik yerine geçmektedir.⁷⁴

- 4) DNA parmak izi testi, maddi biyolojik veriler üzerine bina edildiği için sonucu kesinlik bildirmekte ve şer’ân sonucunun kabul edilmesi gerekmektedir. Çünkü şeriatın akıl ve bilim ile çatışması düşünülemez. Buna göre koca, redd-i neseb için dava açsa ve yapılan DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kendisinden olduğu anlaşılrsa, kocanın liân uygulamasına başvurarak çocuğun nesebini reddetmek istemesi, aklın ve bilimin kabul ettiği bir veri ile inatlaşmaktan başka bir şey değildir. İnatlaşma üzere hüküm bina etmekten şeriat münezzehtir. Dolayısıyla liân, taabbudî bir uygulama değildir. DNA parmak izi testi ile çocuğun nesebinin kocadan olduğu anlaşıldığına göre kocanın redd-i neseb için liân uygulamasına başvurması doğru değildir.⁷⁵
- 5) Kocanın, karısını zina ile suçlaması veya çocuğun nesebini reddetmesi için “liân” uygulamasına başvurması, başka delillerin bulunmadığı zaman uygulanması gereken” istisnâî bir kuraldır. Asıl olan ise zina iddiasının beyyine (dört şahit) ile ispat edilmesidir. Buna göre kocanın karısı ile cinsel ilişkiye girmediği kesin olarak bilinir ve bu süre içerisinde kadın hamile kalırsa, böyle bir durumda koca doğumu bekler ve DNA parmak izi testi yaptırır. Şayet DNA parmak izi testi, çocuğun kocadan olmadığını gösterirse, kadının zina ettiği ve çocuğun başkasından olduğu ispatlanmış olur. Dolayısıyla, kadının zina ettiği ispat edildiğine göre, liân uygulamasına gerek olmadan çocuğun nesebinin reddi gerçekleşmiş olur.⁷⁶
- 6) İslâm hukukçuları, çocuğun kocadan olmadığını kesin olarak bilinmesi ile ilgili bazı durumlarda, liân uygulamasına gerek olmadan çocuğun nesebi-

⁷³ Yusuf 12/26-28.

⁷⁴ Kâsım, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 71.

⁷⁵ Selâmî, “et-Tahlilü'l-biyolojiyyü”, 456; Kâsım, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 72.

⁷⁶ Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 442.

nin reddedileceğini söylemektedirler.⁷⁷ Buna göre bilimsel bir delil olan DNA parmak izi testi ile çocuğun kocadan olmadığı anlaşılırsa, liân uygulamasına gerek olmadan çocuğun nesebinin reddine karar verilir.⁷⁸

1.3. DNA Parmak İzi Testinin Nesebin Sübûtunu veya Liân Yoluyla Nesebin Reddini Tekit Edeceği Görüşü

Bu görüş sahiplerine göre, evlilik bağı içerisinde doğan çocuğun nesebi sadece liân uygulaması ile reddedilebilir. DNA parmak izi testi ise, nesebin sübûtunu veya liân uygulamasının gerekli olduğunu tamamlayıcı bir delil olarak kullanılabilir.⁷⁹ Buna göre koca redd-i nesep davası açmışsa, hâkim, liân uygulamasından önce DNA parmak izi testi yapılmasını ister. Çünkü liân uygulamasına başvurmanın şartı kocanın iddiasını şahitler ile ispatlayamamasıdır. Dolayısıyla DNA parmak izi testi ile karı veya kocadan biri kendisine şahit bulunmuş olacaktır.⁸⁰

Bu görüş sahiplerine göre, DNA parmak izi testi çocuğun kocadan olduğunu gösterirse liân uygulamasına gerek kalmaz. Bu durumda DNA parmak izi testi çocuğun nesebinin kocadan olduğunu tekit etmiş olur ve çocuğun nesebinin kocaya ait olduğu konusunda bir endişe kalmaz. Böyle bir durumda redd-i nesep için kocanın liân davası açma hakkı da yoktur.⁸¹ Ancak DNA parmak izi testi, çocuğun kocadan olmadığını gösterirse koca redd-i nesep için liân davası açmak zorundadır. Sadece DNA parmak izi testi sonucuna göre çocuğun nesebinin reddine hükmedilemez. Bu durumda DNA parmak izi testi, kocanın liân yoluyla redd-i nesep davası açmasını tekit etmiş olur.⁸²

Diğer taraftan bu görüş sahiplerine göre, DNA parmak izi testine başvurmadan önce liân uygulansa ve çocuğun nesebinin kocadan düştüğüne karar verilse, ancak daha sonra DNA parmak izi testi ile çocuğun kocadan olduğu anlaşılırsa bu durumda DNA parmak izi testi firaş delilini tekit ederek çocuğun

⁷⁷ Örnek olarak bk. Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr fi fikhi mezhebi'l-İmam eş-Şâfi*, thk. Ali Muhammed Muavvad-Adil Ahmed Abdülmevcud (Beyrut: Daru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1994), 11: 159; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 167-168.

⁷⁸ Süveylim, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 151.

⁷⁹ Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 81; Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 67, 75-76.

⁸⁰ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 78.

⁸¹ Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 81-82; Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 67.

⁸² Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 78.

kocadan olduğunu ispat etmiş olur. Dolayısıyla kocanın, DNA parmak izi testi ile sabit olan çocuğun nesebini liân uygulamasına başvurarak reddetme hakkı yoktur.⁸³

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu görüş sahiplerine göre DNA parmak izi testi, nesebin reddinde değil ispatında bir delil olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla, DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kocadan olmadığına anlaşılması halinde, mücerred DNA parmak izi testi ile nesebin reddi (nefyi) yoluna gidilmemekte, nesebin reddi için kocanın mutlaka liân/mülâne uygulamasına başvurması gerekmektedir.

Nasr Ferîd Vâsıl,⁸⁴ Abdurresîd Muhammed Emin b. Kâsım⁸⁵ ve Sa'd el-Anzî⁸⁶ gibi son dönem İslâm hukuku araştırmacıları tarafından tercih edilen bu görüş, DNA parmak izi testinin liân uygulaması yerine ikâme edilemeyeceğini söyleyen birinci görüşle kısmen örtüşmektedir. Ancak bu görüş sahipleri, "DNA parmak izi testi ile çocuğun kocadan olduğunun anlaşılması halinde kocanın redd-i nesep davası açamayacağını ve liân yolu ile nesebin reddedilemeyeceğini" söyleyerek birinci görüşten ayrılmaktadırlar.

Temel yaklaşımları, DNA parmak izi testinin, kocanın baba olduğunu teyit etmesi halinde, liân uygulamasına gerek olmadığını söyleyen bu görüş sahiplerinin konuyla ilgili delil ve gerekçelerinden bazıları şunlardır;

- 1) İslâm, çocuğun nesepten doğan haklarını korumak için en zayıf delil ile bile olsa nesebin sübûtunu teşvik etmektedir. DNA parmak izi testi ise yakın ve kesinlik bildirmektedir. Buna göre DNA parmak izi testinin

⁸³ Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 82. Nitekim 1995 yılında Mısır/Kahire'de açılan bir redd-i nesep davasında koca liân uygulaması ile çocuğun nesebini reddetmiştir. Ancak mahkeme kadının/karısının isteği üzerine Adli Tıp'tan DNA testi raporu istemiştir. Raporun, çocuğun davayı açan kocaya ait olduğu yönünde gelmesi üzerine mahkeme çocuğun nesebinin kocaya ait olduğuna hükmetmiştir. (Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 483-485.) Yine aynı şekilde Mısır Fetva Dairesi de DNA testi raporunun çocuğun kocaya ait olduğunu göstermesi halinde, liân uygulaması ile çocuğun nesebini reddetmiş olsa bile çocuğun nesebinin kocaya ilhak edilmesi gerektiği yönünde fetva vermiştir. Bk. Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 485-486.

⁸⁴ Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 81-82.

⁸⁵ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 73.

⁸⁶ Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 81.

çocuğun kocadan olduğunu tekit etmesi durumunda kocanın çocuğun nesebini liân yoluyla reddetme hakkı yoktur.⁸⁷

- 2) Günümüzde liân uygulamasına başvurarak gerçek çocuğunun nesebini reddetmek isteyen bazı şahsiyeti bozuk kocalar/babalar bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki kocaların, karılarına iftira atarak liân yolu ile gerçek çocuklarının nesebini reddetmelerini önlemek için, DNA testi sonucunda çocuğun kocadan olduğu anlaşılması halinde kocanın liân uygulamasına başvurması caiz değildir.⁸⁸
- 3) İslâm akıl, mantık ve gerçeğe aykırı hüküm vermekten münezzehtir. Şöyle ki, bir şahıs aynı yaşta olan bir başkasının kendi çocuğu olduğunu ikrar etse veya buna şahitler getirirse, akıl ve gerçeğin kabul etmediği böyle bir durumu İslâm'ın onaylaması mümkün değildir. Yine aynı şekilde aralarında cinsel ilişkinin imkânsız olduğu çok uzak mesafelerdeki bir kadın ile bir erkek evlense ve kadın bir çocuk doğursa, İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre bu çocuğun nesebinin kocaya ilhak edilmesi mümkün değildir. Böyle bir durumda cumhurun görüşü⁸⁹ ile hüküm vermek “çocuk yatak sahibinindir” prensibini (firâş delilini) inkâr anlamına gelmez. Dolayısıyla DNA parmak izi testi ile çocuğun nesebinin kocaya ait olduğu anlaşılırsa, kocanın kesinlik bildiren DNA parmak izi testini kabul etmeyerek, redd-i nesep için liân uygulamasına başvurması kabul edilemez. Bir başka ifade ile DNA parmak izi testi ile çocuğun kendisinden sabit olduğunu bilen bir kocanın/babanın, bu gerçeği kabul etmeyerek liân davası açmasının İslâm hukuku açısından meşru olduğunu söylemek, İslâm'ın akıl ve bilim ile çatışmasını onaylamak anlamına gelmektedir.⁹⁰
- 4) Liân uygulamasının meşruiyeti, kocadan başka şahidin olmaması şartı/kaydı ile sınırlandırılmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki şahitlikten başka delilin olması durumunda liân uygulamasına gerek kalmayacak-

⁸⁷ Vâsıl, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 82.

⁸⁸ Vâsıl, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 82.

⁸⁹ Cumhurun görüşü ile ilgili bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2: 573-574; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 11: 159-162; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 168-169.

⁹⁰ Kâsım, “el-Basmatü'l-virâsiyye”, 73.

tır. Nitekim koca karısını zina ile suçlasa ve kadın suçunu ikrar etse liân uygulamasına gerek kalmaz. Aynen bunun gibi koca karısını zina ile suçlasa ve DNA testi sonucunda çocuğun kocadan olduğu anlaşılrsa kocanın liân uygulamasına başvurması doğru değildir. Böyle bir durumda kocanın liân uygulamasına başvurmakta ısrar etmesi akıl ve bilim ile inatlaşmak olur. Çünkü nesebin reddi için liân uygulamasına başvurmak taabbüdî bir durum değildir. Bir başka ifade ile karısına zina suçu isnad eden ve doğan çocuğun kendisinden olmadığını iddia eden kocanın, -DNA parmak izi testinin, çocuğun kocadan olduğunu ispat etmesine rağmen- lian uygulamasını, yerine getirilmesi gereken bir ibadet olarak telakki ederek redd-i nesep davası açması caiz olamaz.⁹¹

- 5) Kur'ân'da, "Onları (evlatlıklarınızı gerçek) babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında daha (doğru ve) adaletlidir"⁹² buyurulmaktadır. Dolayısıyla DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kocadan olduğu anlaşılırsa, kocanın liân uygulamasına başvurarak çocuğunun nesebini reddetme ve nesebin başkasına ilhak edilmesini isteme hakkı olamaz.⁹³

2. DEĞERLENDİRME

İnsanların fizyolojik yapısında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır.⁹⁴ Yine aynı şekilde insanların genotip özellikleri (biyolojik ve genetik yapısı) büyük oranda birbirine benzemekle birlikte⁹⁵ aralarında bazı farklılıklar da bulunmaktadır.⁹⁶ Nitekim bugün fizyolojik olarak (fenotip) birbirine çok benzer görünen insanların, "parmak izi, ses izi, koku izi ve DNA parmak izi" gibi

⁹¹ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 73-74.

⁹² el-Ahzab 33/5.

⁹³ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 74-75.

⁹⁴ Bk. er-Rum 30/20, 22; el-Fatır 35/28.

⁹⁵ Seda Ercan Akkaya v.dğr. (9. Sınıf) *Biyoloji Ders Kitabı* (Ankara: MEB, 2012), 56.

⁹⁶ Klug v.dğr., *Genetik Kavramlar*, 567; Amr, *el-Müsteceddât fi vesâ'ili'l-isbât*, 443.

biyolojik/genetik (genotip) özellikler açısından diğer insanlardan farklı olduğu bilimsel olarak ispatlanmıştır.⁹⁷

Kur'an'da, "Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ve kendi nefislerinizde/ yaratılışınızda birçok deliller vardır. Hâlâ görmüyor musunuz? Gökte rızkınız ve size vaad olunan şeyler vardır. Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o (size va'dolunanlar), sizin konuşmanız gibi gerçektir."⁹⁸; "Varlığımızın delillerini, (kâinattaki uçsuz bucaksız) ufuklarında ve kendi nefislerinde onlara göstereceğiz ki, o Kur'an'ın gerçek olduğu onlara iyice belli olsun. Rabbinin, her şeye şahit olması yetmez mi?"⁹⁹ buyrulurak insanoğlunun her geçen gün, makro ve mikro âlemde (evrenin ve insanın yaratılışında) Yüce Allah'ın varlığına ve kudretine delalet eden birçok bilimsel mucizenin/delilin varlığına şahit olacağına işaret edilmiştir.¹⁰⁰

Bu ayetlerde geçen "kendi nefislerinizde (yaratılışınızda/biyolojik yapınızda)" ifadesinde de işaret edildiği gibi¹⁰¹, bugün insanın biyolojik yapısında Yüce Allah'ın varlığına ve kudretine işaret eden âyetlerden/delillerden biri, belki de en önemlisi, her insanın diğerinden farklı olarak yaratılmış olduğu genetik yapısı, yani DNA parmak izidir.¹⁰² Bundan dolayıdır ki günümüz İslâm

⁹⁷ Yasin bin Nâsir bin Muhammed el-Hatîb, "el-Basmatü'l-virâsiyye: mefhûmühâ ve hucciyyâtühâ ve mecâlâtül'l-istifâdeti minhâ ve'l-hâlâtü'l-letî yümneu amelühâ fihî", *Mecelletü'l-adl* 41 (Muharrem 1430): 176.

⁹⁸ ez-Zâriyât 51/20-23.

⁹⁹ el-Fussilet 41/53.

¹⁰⁰ Karadâğî, "el-Basmatü'l-verâsiyy", 32-33; Vâsıl, "el-Basmatü'l-Virâsiyye", 61; Süveylim, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 82-83. Ayette gelecek bildiren (sin/س) edatın kullanılması ve bir delilden değil de birçok delilin varlığında bahsedilmiş olması da ilginçtir. Burada ilmi gelişmeler arttıkça zaman içerisinde Allah'ın yüceliğine ve varlığına işaret eden yeni delillerin ortaya çıkacağına işaret edildiği gibi insanın biyolojik yapısında var olan delillerin de bir den çok olduğuna işaret edilmiştir. Bu anlamda insanın yapı taşı oluşturulan hücre ve hücre içerisinde bulunan çekirdek, kromozom ve DNA sarmalı ayrı ayrı birer ayet olmaktadır. (Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 6-7, 24-26.)

¹⁰¹ Tefsirlerde "kendi nefislerinde" ifadesi ile ilgili "insanın biyolojik olarak nasıl yaratıldığına ve insanın biyolojik yapı taşlarına" işaret edildiğine dikkat çekilmiştir. Bk. İbn Kesir, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, thk. Mustafa Seyyid Muhammed v.dğr. (Müessesetü Kurtuba, 2000) 12: 250.

¹⁰² Karadâğî-Muhammedî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 338-339; Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 85; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 6, 24, 26.

hukukçuları DNA parmak izi testinin meşru bir ispat vasıtası olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.¹⁰³

Diğer taraftan, İslâm hukukçuları, nesebin sübütunda firâş delilinin esas olduğu konusunda ittifak etmişler¹⁰⁴ ve nesebin reddi konusunda firâş delilinden daha kuvvetli bir delilin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bundan dolayıdır ki firâş delili (evlilik) varken, bundan daha zayıf bir delil olan “fizyolojik benzerlik”ten hareketle evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebinin reddedilemeyeceğini söylemişlerdir.¹⁰⁵

Konuyla ilgili Hanbelî fakihî İbn Kudâme (ö. 620/1223) şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Tüm insanlar Âdem ve Havva’dan gelmiştir. Renkleri ve yaratılışları farklıdır. Şayet çocuklar fizyolojik olarak ebeveylelerinden farklı olmasalardı tüm insanlar tek bir sıfat/şekil üzere olurlardı. Bundan dolayıdır ki nesebin reddinde fizyolojik benzerlik (veya çocuğun babasına benzememesi) zayıf bir delildir. Firâş ise kuvvetli bir delildir. Kuvvetli olan zayıf olanla muaraza ettiği/çatıştığı için terkedilmez. Nitekim Hz. Peygamber (as), Sa’d b. Ebi Vakkas ve Abd b. Zem’a olayında çocuk Utbe’ye benzemesine rağmen benzerlik ile amel etmemiş ve daha kuvvetli olan firâş delili ile amel ederek çocuğun Zem’a’ya ait olduğuna hükmetmiştir.¹⁰⁶

Genel yaklaşım ve Hz. Peygamber’in (as) uygulamasından anlaşılan zâhirî hüküm, nesebin reddinde “fizyolojik benzerlik” ile amel edilemeyeceği şeklinde olmakla birlikte, doktrinde “fizyolojik benzerliğe” itibar edilebileceği

¹⁰³ Bk. Zühaylî, “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 16-23; Hilâlî, *el-Basmatü’l-virâsiyye*, 112; Abdülmun’im; “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 1377-1382; Sebîl, “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 55, 60; Vâsıl, “el-Basmatü’l-virâsiyye”, 61-63.

¹⁰⁴ Bk. Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti’l-mübtedî* (İstanbul: Daru Kahraman, 1986), 2: 23; Ebû İshâk İbrahim b. Alî eş-Şirâzî, *el-Mühezzeb fi’l-fikhi’l-İmâmi’ş-Şâfiî*, (Beyrut: Daru’l-kütübî’l-ilmîyye, 1995), 3: 78; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 152, 159; İbn Kayyim, *Zâdü’l-meâd*, 5: 410; Zeydan, *el-Mufasssal*, 9: 319-320; Hayreddin Karaman, *Mukayseli İslam Hukuku* (İstanbul: Nesil Yay., 1987), 1: 336-337; Zühaylî, *el-Fikhü’l-İslâmî*, 7: 681.

¹⁰⁵ Şirâzî, *el-Mühezzeb*, 3: 82; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 158-159; İbn Kayyim, *et-Turuku’l-hükmiyye*, 1/2: 587-588; Şevkânî, *Neylü’l-evtâr* (Riyad: Dâru İbn Kayyim, 2005), 8: 280-287; Muhammedî, *Ahkâmü’n-neseb*, 398-405.

¹⁰⁶ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 158-159. Benzer değerlendirmeler için bk. İbn Kayyim, *et-Turuku’l-hükmiyye*, 1/2: 587-588.

yönünde görüşler olduğu gibi¹⁰⁷ Hz. Peygamber'in (as) uygulama ve ifadelerinden, nesebin sübûtu veya nefyinde "fizyolojik ve genetik benzerliğe" itibar edilebileceği yönünde işaretler de vardır. Nitekim Hz. Peygamber (as), Sa'd b. Ebi Vakkas ile Abd b. Zem'a olayında¹⁰⁸ firâş delilinin kuvvetinden dolayı çocuğun nesebini sâhib-i firâşa (kocaya) ilhak etmekle birlikte, çocuğun Utbe'ye benzerliğinden dolayı da Sevde'den (ra) tesettüre dikkat etmesini isteyerek, "fizyolojik benzerlik (kiyâfe)" ile de amel edilebileceğine işaret etmiştir.¹⁰⁹

Yine aynı şekilde Hilal b. Ümeyye olayında Hz. Peygamber'in (as), "Bir bakın. Kadın, gözleri sürmeli, kalçaları büyük, baldırları geniş bir çocuk doğarsa bu Şerîk b. Sehmâ'dandır. "Kadın hakikaten böyle bir çocuk doğurdu. Hz. Peygamber de şöyle buyurdu: "Allah'ın kitabının hükmü yerine getirilmiş olmasaydı, benim bu kadınla işim vardı"¹¹⁰ buyurması, "fizyolojik benzerliği (kiyâfe)" bir delil olarak kabul ettiğini ve karı koca arasında liân uygulanmamış olsaydı, firâş deliline rağmen "fizyolojik benzerlik" delili ile amel edilebileceğini göstermektedir.¹¹¹

Diğer taraftan nesebin ispatı ve reddinde "genetik benzerliği" esas alan DNA parmak izi delili, ispat açısından "fizyolojik benzerliği" esas alan "kiyâfe"¹¹² delilinden daha kuvvetlidir. Şöyle ki, kiyâfe'de çocuk ile baba arasındaki fizyolojik benzerlikten hareketle tahminî olarak nesebin sübûtuna hükmedilmektedir.¹¹³ DNA parmak izi testinde ise, çocuk ile ebeveynden alınan biyolojik maddeler (hücre dokuları) bilimsel yöntemlerle incelenerek çocuk ile ebeveyn arasındaki genetik benzerlikten hareketle bilimsel verilere dayalı olarak

¹⁰⁷ Nitekim Şafililerden rivayet edilen bir görüşe, bazı Hanbelîlere ve Ahmed Hanbel'den rivayet edilen zahir görüşe göre fizyolojik benzerlikten dolayı nesebin nefyi/reddi caizdir. (İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 159; Muhammedî, *Ahkâmü'n-neseb*, 399-404.)

¹⁰⁸ Konuyla ilgili rivayetin tahriri daha önce geçti.

¹⁰⁹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 158-159; İbn Kayyim, *et-Turuku'l-hükmiyye*, 1/2: 587-588; İbn Kayyim, *Zâdü'l-meâd*, 5: 410; Şevkânî, *Neylü'l-evtâr*, 8: 291-292; Bedruddîn el-Aynî, *Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Mısır: 1972), 15: 330.

¹¹⁰ Buhârî, "Tefsîr", *Sûretü'n-Nûr* (24), Bâbu ve yüdreu anhe'lazâb, 3; Müslim, "Liân" (hadis no: 11/1496).

¹¹¹ Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, 3: 82; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 159; İbn Kayyim, *et-Turuku'l-hükmiyye*, 1/2: 587; İbn Kayyim, *Zâdü'l-meâd*, 5: 403; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, 15: 333.

¹¹² Bk. Tayşi, "Kiyâfe", 508.

¹¹³ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 8: 159

nesebin sübûtuna (veya nefyine/reddine) hükmedilmektedir.¹¹⁴ Bu nedenle DNA parmak izi testi, bir ispat vasıtası olarak nesebin sübûtunda (veya nefyinde) kıyâfe'den daha güvenilir ve kesin sonuçlar vermektedir.¹¹⁵ Nitekim bu gün DNA parmak izi testi tüm dünyada neseb ve cinayetle ilgili hukuk davalarında muteber ve güvenilir bir ispat vasıtası olarak kabul edilmektedir.¹¹⁶ Dolayısıyla DNA parmak izi testinin, İslâm hukuku açısından da, nesebin sübûtunda olduğu gibi, nefyinde de güvenilir ve muteber bir ispat vasıtası olarak kabul edilmesi gerekmektedir.¹¹⁷

Konuyla ilgili nasslardan¹¹⁸ anlaşıldığı üzere liân uygulaması, karısına zina suçu isnat edip de bunu beyyine (dört şahit) ile ispat edemeyen koca için meşru kılınmıştır.¹¹⁹ Dolayısıyla koca, karısına zina isnadında bulunur ve bunu dört şahit ile ispat ederse veya kadın zina yaptığını ikrar/itiraf ederse liân uygulamasına gerek kalmaz ve kadına zina (haddi) cezası uygulanır. Çünkü kadının zina suçu, şahitler ile sabit olmuştur ve liân uygulamasına gerek kalmamıştır.¹²⁰

Şu hâlde, zina suçunun ispatında olduğu gibi, nesebin reddi konusunda da karısının gebeliğinin veya sahih nikâh/evlilik içerisinde doğan çocuğun kendisinden olmadığını iddia eden ve bunu DNA parmak izi testi ile ispat eden koca için de liân uygulamasına gerek olmadan çocuğun nesebini reddetme hakkı olmalıdır. Buna göre DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun kocadan olduğu anlaşılır ise karısını zina ile suçladığı (kazif) ve bunu ispat edemediği için kocaya kazif cezası uygulanır. Ancak DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun başkasından olduğu anlaşılırsa çocuğun nesebi kocaya ilhak edilemez ve

¹¹⁴ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 60-61.

¹¹⁵ Karadâğî, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 55-57; Sebîl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 59-62; Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 77-79; Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 60-61.

¹¹⁶ Bk. Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 84-85, 242; Hatîb, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 171.

¹¹⁷ Selâmî, "et-Tahlîlü'l-biyolojîyyü", 456; Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 72; Vâsıl, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 82.

¹¹⁸ en-Nur 24/6-9.

¹¹⁹ en-Nur 24/6.

¹²⁰ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2: 199; Şirâzî, *el-Mühezzebe*, 3: 77, 85; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc* (Beyrut: Daru'l-marife, 1997), 3: 500-501; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 141. Ayrıca bk. Zeydan, *el-Mufasssal*, 8: 331; Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 343.

hamileliğin ikrah (tecavüz) yoluyla¹²¹ veya şüpheli cinsel ilişki¹²² sonucu olma ihtimalinden dolayı kadına da zina cezası (haddi) uygulanmaz.¹²³

Diğer taraftan İslâm hukukçuları sahih nikâh içerisinde kadının bir başkası ile şüpheli cinsel ilişkide bulunması veya cinsel ilişkiye zorlanması sonucu hamile kalması durumunda kocanın liân uygulamasına başvuramayacağını,¹²⁴ çocuğun kocasından da olma ihtimalinden dolayı, olayın kâife (soy bilimcisine) arzedileceğini ve kâif kime ilhak ederse, çocuğun nesebinin onun için sabit olacağını söylemektedirler.¹²⁵ Buna göre koca, zinaya zorlanması (tecavüz) veya şüpheli cinsel ilişki (iştibâh) sonucu ya da kadının nikâh akdinden önce hamile kalması ihtimalinden dolayı, karısını evlilik süreci içerisinde zina fiili ile suçlamadan (kazif) ve liân ile boşanma yoluna da gitmeden, sadece nesebin sübûtuna bağlı hukuki sonuçların doğru bir şekilde tespit ve tescil edilmesi amacıyla DNA parmak izi testi sonucuna göre çocuğun nesebinin reddini isteyebilir.

Burada DNA parmak izi testinin her yönü ile liân uygulaması yerine geçmeyeceğini, bundan dolayı nesebin reddi konusunda, DNA parmak izi testinin geçersiz olması gerektiğini ifade eden görüşün¹²⁶ isabetli olmadığını belirtmek isteriz. Elbette iki olay birbirinden farklıdır ve sonuç açısından aynı olması da mümkün değildir. DNA parmak izi testi ile nesebin reddinin amacı, sadece

¹²¹ Mükrehe zina cezasının (haddinin) uygulanamayacağı ile ilgili bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2: 692-693; İbnü'l-hümmam, *Fethu'l-Kadir*, 5: 200-202; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, 4: 188; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 160, 12: 347-348. Ayrıca bk. Abdülkadir Udeh, *et-Teşrü'l-cinâiyyü'l-islâmî* (Beirut: Müessesetü'-risâle, 1989), 2: 364-366.

¹²² Şüphenin zina had cezasını düşürmesi ile ilgili bk. Merğînânî, *el-Hidâye*, 2: 100-105; Udeh, *et-Teşrü'l-cinâiyyü'l-islâmî*, 2: 359-364; Ebû Zehra, *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, 147-153. Zina cezasını/haddini düşüren durumlar şunlardır: cimannın dübürden yapılması, cima yapılan kadının ölü olması, cimannın bülûğa ermemiş kız çocuğu ile yapılması, kadın veya erkeğin cimaya zorlanması, nikâh şüphesinin bulunması (fasit nikâh), cimannın (karısı veya kocası zannederek) şüphe ile olması, zinanın haram olduğunun bilinmemesi. (Zühaylî, *el-Fikhü'l-islâmî*, 6: 26-36.)

¹²³ Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 351-352. Konuyla ilgili ayrıca bk. Sabri Erturhan, "Fikhi Açıdan Nitelikli Cinsel Saldırı (Irza Geçme)", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16, sy. 2 (2012): 39-43.

¹²⁴ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 160.

¹²⁵ Şirâzî, *el-Mühezzeb*, 3: 80; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 172. Hanbelî fakih İbn Kudâme, iddet içerisinde doğan çocuğun kocaya ilhak edilmesi ile ilgili bir şüphe/tartışma oluşması halinde de olayın kâife arzedileceğini söylemektedir. Bk. İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 241-262.

¹²⁶ Meymen, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 618; Ka'bî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 435-439.

kocaya ait olmayan bir çocuğun nesebinin ona ilhak edilmesini önlemek ve koca açısından nesebin sübûtuna bağlı hak ve sorumlulukların hukuki açıdan tespit ve tescilini sağlamaktır. Dolayısıyla koca, DNA parmak izi testi ile nesebin reddini isterken boşanmayı ve buna bağlı sonuçları amaçlamış olmayabilir. Liân uygulaması ise sadece boşanma amacı ile olabileceği gibi boşanma ile birlikte redd-i nesep için de olabilmektedir. Buna göre DNA parmak izi testi sonucu ile redd-i nesep davası açan koca, karısından ayrılmak istiyorsa ayrıca boşanma davası açabilir veya talâk hakkını kullanabilir. Dolayısıyla liân uygulaması ile nesebin reddi arasında bir telâzüm/zorunluluk olmadığı gibi,¹²⁷ DNA parmak izi testi sonucuna göre açılan redd-i nesep davası ile boşanma arasında da bir zorunluluk olmayabilir.

SONUÇ

DNA parmak izi testi, modern ve bilimsel bir ispat vasıtası olup bu konu klasik dönem İslâm hukuku kitaplarında yer almamaktadır. Dolayısıyla çağdaş bir konu olan DNA parmak izi testinin, İslâm hukuku açısından muteber bir ispat vasıtası olması ile ilgili son dönem İslâm hukuku araştırmacıları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Ancak, tarafların görüşleri ve delilleri değerlendirildiğinde DNA parmak izi testinin, nesebin sübûtunda olduğu gibi nesebin nefyi/reddi hususunda da muteber ve meşru bir delil olduğunu savunan görüşün daha isabetli olduğu anlaşılmaktadır.

İslâm hukuku açısından DNA parmak izi testinin nesebin nefyinde/soybağının reddinde bir ispat vasıtası olması ile ilgili yapmış olduğumuz çalışmada varmış olduğumuz sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür;

- 1) Nesebin sübûtü, verâset (miras), velâyet (hukukî temsil), nikâh (evlenme yasağı), hıdâne (çocuğu himaye ve terbiye hakkı), nafaka hakkı, âkile (diyetin ödenmesi)¹²⁸, şahitlik vs. gibi birçok hukukî meseleyi yakından ilgilendirir.

¹²⁷ Kâsım, "el-Basmatü'l-virâsiyye", 71.

¹²⁸ İslâm hukukunda kasit unsuru bulunmayan öldürme veya yaralama olayında, asabe, aşiret, divan üyeleri, meslek kuruluşları ve benzerleri gibi suçlu adına tazminat (diyet) ödemekle yükümlü olan kişilere "âkile" denilmektedir. Bk. Hamza Aktan, "Âkile", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 2 (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1989), 248.

dirmektedir.¹²⁹ Bu yüzden nesebin gerçeğe uygun bir şekilde tespit ve tes-cili önem arzemektedir.

- 2) İslâm hukukunda prensip olarak, “Çocuk, kadınla evli olan kocaya (sahib-i firâşa) aittir. Zina eden için ise mahrumiyet vardır”¹³⁰ hadisinin hükmü ge-reğince evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebi kocaya ilhak edilmektedir. Bununla birlikte çocuğun zina mahsulü olduğunun anlaşılması veya evlilik öncesine ait olduğunun ortaya çıkması halinde, “liân” yoluyla veya “liân” uygulamasına gerek olmaksızın kocaya bu çocuğun nesebini reddetme hakkı verilmiştir.¹³¹
- 3) Buna göre koca, evlilik içerisinde normal şartlarda doğan çocuğun kendi-sinden olmadığını iddia ederek karısını zina ile suçlar (kazif) ve bunu bey-yine/dört şahitle ispat edemezse, mahkeme redd-i nesep davası açarak liân/mülâane yöntemi ile çocuğun nesebini reddeder. Çocuğun evlilik ön-cesine ait olması, kocanın biyolojik ve fizyolojik açıdan çocuk sahibi ola-mayacağına bilimsel olarak anlaşılması veya karı-koca arasında cinsel iliş-kinin imkânsız olması gibi durumlarda ise koca, “liân/mülâane” uygulama-sına gerek olmaksızın redd-i nesep davası açma hakkına sahip olmakta-dır.¹³²
- 4) Diğer taraftan, evlilik içerisinde doğan çocuğun nesebinin reddedilmesi ile ilgili “liân” uygulaması istisnâî bir kuraldır. Asıl olan ise çocuğun zina mahsulü, yani zina sonucunda olduğunun beyyine (dört şahit) veya ikrar ile ispat edilmesidir. Dolayısıyla liân, dini açıdan ibadet bilinci ile mutlaka uygulanması gereken bir yöntem değildir. Nitekim İslâm hukukçularının çoğunluğu, kocanın, karısına zina isnat etmesi ve bunu beyyine (dört şahit)

¹²⁹ Karaman, *İslâm Hukuku*, 1: 392; Karaman, *Anahatlarıyla İslâm Hukuku*, 1: 45, 140; Dönmez, “Ne-sep”, 573.

¹³⁰ Buhârî, “Buyû”, 3, 100; “Husumat”, 6; “Vesâyâ”, 4; “Meğâzî”, 53; “Ferâiz”, 18, 28; “Hudûd”, 23; “Ahkâm”, 29; Müslim, “Rada”, 10; Ebû Dâvûd, “Talâk”, 33-34; Nesâî, “Talâk”, 48; İbn Mâce, “Nikâh”, 59; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 37, 129, 200, 226, 237, 246. (الولد للفراش وللعاهر الحجر)

¹³¹ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2: 194; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 11: 159; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 11: 122; Ayrıca bk. Muhammedî, *Ahkâmü'n-neseb*, 285-287.

¹³² Yılmaz, “İslâm Aile Hukukunda Nesebin (Soybağının) Reddi”, 35-45. Ayrıca bk. Dönmez, “Ne-sep”, 573-574.

ile ispat etmesi veya kadının zina suçunu itiraf/ikrar etmesi halinde liân uygulamasına gerek olmadığını söylemeleri¹³³ de bunu tekit etmektedir.

- 5) Dolayısıyla, günümüzde nesebin sübûtu ve nefyi dâhil olmak üzere hukuk ve cinayet davalarında tüm dünyanın muteber bir ispat vasıtası olarak kabul ettiği DNA parmak izi testi ile çocuğun kocadan başkasına ait olduğunun kesin olarak anlaşılması halinde, liân uygulamasına gerek olmaksızın kocanın redd-i nesep (davası açma) hakkına sahip olması gerekmektedir.
- 6) Diğer taraftan, evlilik içerisinde doğan çocuğun zina mahsulü olduğunun DNA parmak izi testi ile ispat edilmesi ile kadına zina cezası haddinin (recm) uygulanması farklı şeylerdir. Dolayısıyla DNA parmak izi testi sonucunda çocuğun başkasından olduğunun anlaşılması halinde, hamileliğin ikrah (tecavüz) yoluyla veya şüpheli cinsel ilişki (iştibâh) sonucu olması ihtimalinden dolayı kadına zina cezası (hadd/recm) uygulanmaz.
- 7) DNA parmak izi testini delil olarak kabul etmek, liân uygulamasını iptal veya nesh etmek değil, aksine, yerine ikame edilebilecek DNA parmak izi testi gibi bir ispat vasıtasının/delilin bulunmasından dolayı liân uygulamasına gerek kalmadığının ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla DNA parmak izi testine başvurma imkânının olmadığı yerlerde, liân/mülâne uygulaması yine yürürlükte kalmaya devam edecektir.
- 8) İslâm'ın temel kaynakları Kur'ân¹³⁴ ve sünnette¹³⁵, ilim öğrenilmesi ve gereği ile amel edilmesi teşvik edilmekte ve istenilmektedir. Dolayısıyla, nesebin sübûtunda olduğu gibi nefyi/reddi konusunda da, bilimsel bir ispat vasıtası olan DNA Parmak izi testi ile amel edilmesine İslâm hukuku açısından bir itirazın olmaması gerekir.
- 9) Nitekim Mâverdî'nin (ö. 450/1058) nesebin nefyi/reddi konusunda; "İlmi gerçekler çocuğun kocadan olmadığını gösteriyorsa liân uygulamasına ge-

¹³³ Bk. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2: 199; Şirâzî, *el-Mühezzeb*, 3: 77, 85; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, 3: 500-501; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 11: 141. Ayrıca bk. Zeydan, *el-Mufasssal*, 8: 331; Hilâlî, *el-Basmatü'l-virâsiyye*, 343.

¹³⁴ Örnek olarak bk. et-Tevbe 9/122; Ta-ha 20/114; el-Enbiya 21/7; el-Ankebût 29/43; el-Fâtır 35/28; ez-Zümer 39/9; el-Mücâdele 58/11.

¹³⁵ Bu konuda örnek olarak hadis külliyyatının "Kitâbü'l-ilm" bahislerine bakılabilir.

rek olmaksızın çocuğun nesebi reddedilir"¹³⁶ şeklinde ifade ettiği genel kaide de İslâm hukukunda redd-i neseb davası açma konusunda DNA parmak izi gibi modern/bilimsel ispat vasıtalarına itibar edileceğini göstermektedir.

- 10) Sonuç olarak; “Onları (evlatlıklarınızı gerçek) babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında daha (doğru ve) adaletlidir” (Ahzab, 33/5) ayetin hükmü gereğince,¹³⁷ nesebin gerçeğe uygun bir şekilde tespit edilmesini sağlamak amacıyla kocanın, -liân uygulamasına gerek olmaksızın- DNA parmak izi testi ile kendisinden olmayan bir çocuğun nesebini reddetme (redd-i neseb davası açma) hakkı olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdülmün'im, Fuâd Ahmed. “el-Basmatü'l-virâsiyye ve devruhâ fi'l-isbâtî'l-cinâîyyi beyne's-şerîati ve'l-kanun”. *Mü'temeru'l-hendeseti'i-virâsiyyeti beyne's-şerîati ve'l-kânûn, Câmîati'l-Îmâra el-Müceledü'r-râbi* (5-7 Mayıs 2002): 1357-1476.
- Akıntürk, Turgut. *Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.
- Akkaya, Seda Ercan v.dğr. *Orta Öğretim (9. Sınıf) Biyoloji Ders Kitabı*. Ankara: MEB, 2012.
- Aktan, Hamza. “Âkile”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2: 248-249. Ankara: TDV Yayınları 1989.
- Amr, Eymen Muhammed Ömer. *el-Müsteceddât fi vesâilî'l-isbât fi'l-ibâdât ve'l-muâmelât ve'l-hukûk ve'l-hudûd ve'l-cinâyât*. Beyrut: Dâru İbn Hazm/ed-Dâru'l-Osmâniyye, 2010.
- Aşkar, Muhammed Süleyman. “İsbâtü'n-neseb bi'l-basmatî'l-virâsiyye”, *Ebhâsün ictihâdiyyetün fi'l-fikhi't-tabbî*, içerisinde, 250-269. Beyrut: Müessesetü'rrisâle, 2001.

¹³⁶ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 11: 159.

¹³⁷ Dönmez, “Neseb”, 573.

- Aydın, M. Akif. "Liân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27: 172-173. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Aynî, Bedruddîn. *Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. 20 cilt. Mısır: yy., 1972.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuku İslâmiyye ve Istilahâtı Fıkhiyye Kamusu*. 8 cilt. İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi, 1985.
- Campbell, Neil A. ve Jane B. Reece. *Biyoloji*. çev. Editörleri: Ertunç Gündüz v.dğr. Ankara: Palme Yayıncılık, 2010.
- Dönmez, İbrahim Kâfi. "Nesep". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32: 573-575. Ankara: TDV Yayınları, 2006.
- Ebû Zehra, Muhammed. *el-Ahvâlü's-şahsiyye*. Kâhire: Dâru'l-fikri'i-Arabî, 1957.
- Ebû Zehra, Muhammed. *el-Ukûbe*, y.y.:Dâru'l-fikri'l-Arabî, ty.
- el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "Liân". 35: 246-267. Kuveyt: Vizâratü'l-evkâf ve's-şuûni'l-islâmiyye el-Kuveyt, 1995
- el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, "Nesep". 40: 231-256. Kuveyt: Vizâratü'l-evkâf ve's-şuûni'l-islâmiyye el-Kuveyt, 2001.
- Erten, Rıfat v.dğr. "Gen (DNA) Testinin İspat Hukuku Açısından Değerlendirilmesi". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 45, sy. 1-4 (1996): 573-588.
- Erturhan, Sabri. "Fıkhi Açıdan Nitelikli Cinsel Saldırı (Irza Geçme)". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16, sy. 2 (2012): 21-71.
- Eymen Muhammed Ömer el-Amr. *el-Müsteceddât fî vesâili'l-ısbât fi'l-ibâdât ve'l-muâmelât ve'l-hukûk ve'l-hudûd ve'l-cinâyât*. Beyrut: Dâru İbn Hazm/ed-Dâru'l-Osmâniyye, 2010.
- Hatemi, Hüseyin ve Rona Serozan. *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.
- Hatîb, Yasin bin Nâsır bin Muhammed. "el-Basmatü'l-virâsiyye: mefhûmühâ ve hucciyyâtühâ ve mecâlâtül'l-istifâdeti minhâ ve'l-hâlâtü'l-letf yümne amelühâ fihî". *Mecelletü'l-adl, Vizâretü'l-adl es-Suudiyye* 41 (Muharrem 1430): 166-212.
- Hatîb, Yasin bin Nâsır bin Muhammed. *Sübûtu'n-neseb: dirâse mukârane*. Cidde: Dâru'l-beyâni'l-Arabî, 1987.
- Henıyye, Mâzin İsmail ve Ahmed Ziyâb Şüveydah: "Nefyü'n-neseb fi'l-fıkhi'l-islâmî ve devru'l-hakâiki'l-ilmiyyeti'l-muâsıratı fihî". *Mecelletü'l-câmiati'l-islâmiyye (Silsileti'd-dirâsati'l-İslâmiyye)* 16, sy. 2 (2008): 1-25.

- Hilâlî, Sadüddin Mes'ad. *el-Basmatü'l-virâsiyye ve alâikuhe'ş-şer'iyye: dirâse fıkhiyye mukârane*. Kuveyt: Câmiatü'l-Kuveyt, 2000.
- Hilâlî, Sadüddin Mes'ad. "el-Basmatü'l-virâsiyye ve Mecâlâtü'l-istifâdetü min-hâ". *E'mâl ve bühüsü'd-devrati's-sâdisete aşera li'l-mecmai'l-fıkhi'l-İslâmî fi Mekketi'l-mükerrame* 3 (2003): 255-277.
- İbn Abidin. *Reddü'l-muhtâr*, thk. Adil Ahmed Abdülmevcud ve Ali Muhammed Muavvvid. 13 cilt. Riyad: Dâru Alemlî'l-kütüb, 2003.
- İbn Hazm. *el-Muhallâ*. 11 cilt. Kahire: İdâretü't-tibâati'l-münîriyye, 1352.
- İbn Kayyim el-Cevziyye. *et-Turuku'l-hükmiyye fi's-siyâseti'ş-şer'iyye*. thk. Nâyif b. Ahmed el-Hamed. 1. ve 2. cilt birlikte. Mekke: Dâru'l-âlemi'l-fevâid, 1428.
- İbn Kayyim el-Cevziyye. *Zâdü'l-meâd*, thk. Şuayb el-Arnâvut ve Abdülkadir el-Arnâvut. 6 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1994.
- İbn Kesir, İmadüddin Ebi'l-Fidâ İsmail. *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm*. thk. Mustafa Seyyid Muhammed v.dğr. Kahire: Müessesetü Kurtuba, 2000.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmet. *el-Muğnî*. thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî ve Abdülfettah Muhammed el-Hulü. 15 cilt. Riyad: Dâru'l-âlemi'l-kütüb, 1998.
- İbnü'l-Hümâm, Kemaleddin. *Fethu'l-Kâdîr*. 10 cilt. Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmîyye, 2003.
- Ka'bî, Halife Ali. *el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve eserühâ ale'l-ahkâmî'l-fıkhiyye: Dirâse fıkhiyye mukârane*. Ürdün: Dâru'n-Nefâsi, 2006.
- Kahraman, Abdullah. "İslâm Hukuk Duşüncesinde Taabbudî Hükümler ve Taabbudiyâtın Sahası Üzerine". *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003): 25-57.
- Klug, William S. v.dğr. *Genetik Kavramlar*, çev. Editörü: Cihan Öner v.dğr. Ankara: Palme Yayıncılık, 2011.
- Karadâğî, Ali Muhyiddin. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü min manzûri'l-fıkhi'l-İslâmî". *Mecelletu Mecmai'l-Fıkhi'l-İslâmî: Râbitatü'l-Âlemi'l-İslâmî* 14, sy. 16 (1424): 27-67.
- Karadâğî, Ali Muhyiddin ve Ali Yusuf Muhammedî. "el-Basmatü'l-virâsiyye min manzûri'l-fıkhi'l-İslâmî", *Fıkhu'l-kadâyâ et-tıbbiyye el-muâsıra*. 337-369. Beyrut: Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, 2005.
- Karaman, Hayreddin. *Mukayeseli İslâm Hukuku*, 3 cilt. İstanbul: Nesil Yayınları, 1987.

- Karaman, *Anahatlarıyla İslâm Hukuku*, 3 cilt. İstanbul: Ensar Yayınları, 2010.
- Karârâtü'l-mecmei'l-fikhi'l-islâmi bi Mekketi'l-Mükerrema. ed-Deverât mine'l-ula ila's-sâbiate aşera, el-Karârât: nime'l-ula ila's-sani ba'de'l-mie (1988-2004) "Karârâtü'd-devrati's-sâdisete aşera, el-Karâru's-sâbi: Bi şa'ni el-Basmatî'l-virâsiyye ve mecâlül-isitfâdeti minhâ". (5-10 Ocak/Yenayır, 2002): 343-344.
- Kâsânî, Alâaddin Ebû Bekr. *Bedâiu's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*. thk. Ali Muhammed Muavvad. 10 cilt. Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiye, 2003.
- Kâsım, Abdürreşid Muhammed Emin b. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve huciiyyetü tühâ". *Mecelletü'l-adl, Vizâretü'l-adli's-Suudiyye* 6, sy. 23 (1425): 51-78.
- Köse, Saffet. *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*. Konya: Mehîr Vakfı, 2014.
- Mâverdî, Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed. *el-Hâvi'l-kebir fi fikhi mezhebi'l-İmam eş-Şâfi'*. thk. Ali Muhammed Muavvad ve Adil Ahmed Abdülmevcud. 18 cilt. Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1994.
- Merğînânî. *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. 4 cilt. İstanbul: Daru Kahraman, 1986.
- Meymen, Nasır Abdullah. "el-Bamatü'l-virâsiyye ve hukmü istihdâmihâ fi mecâlî't-tıbbî's-şer'iyyi ve'n-neseb". *Mü'temeru'l-hendeseti'i-virâsiyyeti beyne's-şer'iati ve'l-kânûn, Câmîatü'l-İmâra* 2. (5-7 Mayıs 2002): 589-630.
- Muhammedî, Ali Muhammed Yusuf. *Ahkâmü'n-neseb fi's-şer'iati'l-islâmiyye: turuku isbâtihi ve nefyihî*. Katar: Dâru Katrâ bin Fücâe, 1994.
- Osman, İbrahim Ahmed. "Devru'l-basmatî'l-virâsiyye fi kadâya isbâti'n-neseb ve'l-cerâimi'l-cinâiyye". *el-Mu'temeru'l-Arabiyyü'l-evvel li ulûmi'l-edilleti'l-cinâiyyi ve't-tıbbî's-şer'iyyi*. 1-31. Riyâd: Câmîatü Nâyifi'l-Arabiyye li'l-ülûmi'l-emniyye, 2007.
- Sebîl, Ömer b. Muhammed. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve medâ meşruiyeti istihdâmühâ fi'n-nesebi ve'l-cinâye". *Mecelletü Mecmai'l-Fikhi'l-İslâmî: Râbitatü'l-Âlemi'l-İslâmî* 13, sy. 15 (1423): 27-97.
- Selâmî, Muhammed Muhtar. "et-Tahlilü'l-biyolojiyyü li'l-cinâti'l-beşeriyyeti ve huciiyyetüha fi'l-isbât". *Mü'temeru'l-hendeseti'i-virâsiyyeti beyne's-şer'iati ve'l-kânûn, Câmîatü'l-İmâra* 2. (5-7 Mayıs 2002): 435-468.
- Süveylim, Bender b. Fahd. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve eseruhâ fi'n-neseb". *Mecelletü'l-adl, Vizâretü'l-adl es-Suudiyye* 37 (1429): 82-166.

- Şevkânî, Muhammed b, Ali b. Muhammed. *Neylü'l-evtâr*. 12 cilt. Riyad: Dâru İbn Kayyim, 2005.
- Şirâzî, Ebû İshâk İbrahim b. Alî. *el-Mühezzeb fi'l-fikhi'l-İmâmi's-Şâfi*. 3 cilt. Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1995.
- Şirbînî. *Muğni'l-muhtâc*. 4 cilt. Beyrut: Daru'l-marife, 1997.
- Tayşi, Mehmet. "Kıyâfe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25: 508. Ankara: TDV Yayınları, 1997.
- Udeh, Abdülkadir. *et-Teşrü'l-cinâiyü'l-islâmî*. 2 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1989.
- Vâsıl, Nasr Ferîd. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve mecâlâtü'l-istifâdeti minhâ". *Mecelletü Mecmai'l-Fikhi'l-İslâmî: Râbitatü'l- Âlemi'l- İslâmî* 15, sy. 17 (1425): 52-98.
- Yılmaz, İbrahim. "İslâm (Aile) Hukukunda DNA Parmak İzi Testi ile Nesebin Sübûtu". *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* 22 (2013): 63-112.
- Yılmaz, İbrahim. "İslâm Aile Hukukunda Nesebin (Soybağının) Reddi". *Marife* 14, sy. 1 (2014): 31-51.
- Zeydan, Abdülkerim. *el-Mufassal fi ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-müslim fi'serati'l-islâmiyye*. 11 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1993.
- Zühaylî, Vehbe. *el-Fikhü'l-islâmî ve edilletühû*. 8 cilt. Dımeşk: Dâru'l-fikr, 1989.
- Zühaylî, Vehbe Mustafa. "el-Basmatü'l-virâsiyyetü ve mecalatü'l-istifadeti minha". *E'mâl ve bühûsü'd-devrati's-sâdisete aşera li'l-mecmai'l-fikhi'l-islâmî fi Mekketi'l-Mükerrame* 3 (2003): 11-36.
- Zühaylî, Muhammed Mustafa. *Vesâilü'l-isbât fi's-serati'l-islâmiyye fi'l-muâmelâti'l-medeniyye ve'l-ahvâli's-şahsiyye*. 1. ve 2. cilt birlikte. Dımeşk-Beyrut: 1982.